

УНІВЕРСИТЕТ
ГРИНЧЕНКА

Вечірній Київ

Газета заснована 3 січня 1906 року

червень 2025 року № 5

Шановні читачі!

Уже понад рік ми видаємо друковану версію газети «Вечірній Київ».

Так ми наблизили нашу рідну столицю до європейських столиць, де друковані медіа — звична буденність, і їх можна побачити ледь не в кожному магазині, ресторані чи кав'ярні.

У цифрову епоху, коли електронні медіа можуть зникнути за се-

кунду через несплату за хостинг, проблеми з сервером чи інтернетом, роль друкованих видань — надважлива.

Минає все, а шурхіт газетного паперу лишається.

І з «Вечіркою» так уже майже 120 років.

Тож запрошуємо вас до газетної мандрівки нашим новим номером!

Як надавати
якісну освіту
в умовах війни —
стор. 2

Як живлять
друковані
медіа —
стор. 9

Про що говорив
і про що мовчав
Максим Рильський —
стор. 12

Як отримати
компенсацію
за зруйноване житло —
стор. 24

Київ — лідер
у наданні онлайн-
послуг у світі —
стор. 28

«Театральна
лихоманка»
в столиці —
стор. 29

119 років із киянами і для киян!

Наша місія — надавати якісну освіту

Якісна освіта як основа майбутнього, стабільності та якості життя, міцності в умовах турбулентності...

Який заклад освіти обрати, які особливості вступної кампанії цього року і, основне, які послуги пропонує киянам Київський столичний університет імені Бориса Грінченка?

Думками щодо цього з нами поділився **Олексій Жильцов**, проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

Місія нашого університету дуже чітко сформульована — «Служити людині, громаді, суспільству». Що це означає у перекладі на реальні справи? Перше, що ми маємо робити, це допомагати громаді Києва, а громада складається з людей, і їм важливо відчувати себе Людьми з великої літери. Це значить бути вільними, бути щасливими! До певної міри це залежить від того, як у них складається професійна діяльність. А будь-яка професійна діяльність починається з освіти. Так от університет постійно працює над тим, щоб та освіта, яку ми надаємо киянам, була сучасною, актуальною, затребуваною.

Це дуже багато векторів роботи. Якщо говорити про ті освітні програми, які ми сьогодні пропонуємо, то йдеться про понад 120 програм на всіх освітніх рівнях. У складі Університету діє коледж, а отже, ми забезпечуємо підготовку за рівнями від фахового молодшого бакалавра до бакалавра, магістра, а також за науковими освітніми програмами — до доктора філософії.

Ми постійно оновлюємо і осучаснюємо ці освітні програми. Реалії сьогодення такі, що війна четвертий рік не дає нам спокою, а це означає, що всі програми адаптовано до нових умов. З одного боку, ми готуємо наших здобувачів до навчання й життя в критичних умовах; з іншого — говоримо про те, що потрібно буде робити після завершення війни, як швидко ми маємо відбудувати Україну.

Університет не стоїть на місці: ми постійно працюємо над відкриттям нових освітніх програм, які відповідають викликам часу, які є надзвичайно затребуваними й необхідними, передусім для киян.

Я спостерігаю таку тенденцію: сьогодні люди особливо прагнуть до знань. Можливо, ми гостріше усвідомлюємо скінченність життя, і це пробуджує в нас бажання реалізувати себе. Адже життя може раптово обірватися — і щоб бути щасливим, потрібно бути собою. Це означає — йти й навчатися тому, чого справді прагнеш.

Проректор з науково-педагогічної та навчальної роботи
Київського столичного університету імені Бориса Грінченка
Олексій Жильцов

Дехто вступає на освітні програми, про які мріяв 20–30 років. Це дещо більше зрілі люди, які самі собі сказали: відступати далі нікуди. «Я все життя хотів здобути освіту психолога — я прийшов, бо хочу ним стати». Хтось обирає дизайн: «Я все життя щось малював, спостерігав, читав — і сьогодні вирішив: маю цьому навчитися». У когось інша мотивація — більш прагматична: за кілька років з'являться нові професії, тож уже сьогодні потрібно здобути необхідні знання й навички.

Сьогодні Україна — це дуже прогресивна і гнучка держава. Я вважаю, що українці перебудувались дуже швидко, стали на інноваційні рейки. Наприклад, ми в університеті адаптувалися: зробили навчання інтенсивнішим, подекуди це дві, а іноді й дві з половиною зміни. Навчання відбувається й у суботу, а часом навіть у неділю. Зрозуміло, що це, насамперед, пов'язано з укритами.

Щоб зберегти високу якість освіти, ми маємо бути гнучкими як щодо наших здобувачів, так і щодо викладачів. Такі умови у нас створені. Це і дистанційні форми, і залучення різних менеджерів, чого ми раніше навіть не уявляли, для того, щоб освіта все-таки відбувалась.

Основним пріоритетом залишається індивідуальний підхід. У нашому університеті це давно не проблема, ми йшли до цього роками, планомірно. Наприклад, у групі тридцять здобувачів, і кожен може навчатися за власною траєкторією: хтось — в аудиторії, хтось — приєднується онлайн, а хтось опановує матеріал через електронний курс. І викладач знаходить можливість перевірити результати, поспілкуватися, надати зворотний зв'язок — бо саме цього вимагають умови сьогодення.

Обирати разом

При виборі закладу освіти дуже важливо, щоб були враховані бажання власне всієї родини. Знаєте, успіх буде там, де є діалог в родині, де є діалог між поколіннями, батьків із молоддю, яка має свідомо вибрати освіту. Якщо ці люди чують один одного, то, швидше за все, вибір буде найвдаліший. Але, певна річ, тут є свої нюанси, які відображають уподобання поколінь.

Почнімо з майбутніх здобувачів. Їм подобається все яскраве, сучасне, з модними назвами. А батьки передусім звертають увагу на якість і фундаментальність освіти. І мені здається, що наш Університет і пропонує цю «золоту середину», коли навчання є якісним, ґрунтовним, але водночас, воно має присмак сучасності. Візьмемо хоча б наші оновлені освітні програми.

Наприклад, унікальну освітню програму, якої ніде немає в Украї-

ні — «Втручання при аутизмі». Це фундаментальна підготовка психолога, працівника зі спеціальної освіти. Але дивіться, аутизм — це таке сучасне явище. От колись говорили, що його немає, і взагалі не було. А сьогодні скільки дітей страждає на цю хворобу і потребує допомоги разом із батьками.

Або ж програма «Контент-продюсування цифрових медіапроектів». Раніше вона називалась як? «Видавнича справа та редагування» і крапка. Сьогодні це фундаментальна освіта, але зовсім на сучасному іншому рівні.

Якщо ми говоримо, що в нас є «Цифрове етномистецтво», то раніше це звучало «Декоративне і прикладне мистецтво», а в дужках би написали, що з елементами комп'ютерної графіки.

І річ не в назвах, а в змісті, наповненні навчальних курсів. Сьогодні це зовсім інший підхід. На пересомисленні того, наскільки для нас важливий наш етнос, на переосмисленні світових вимог до дизайну, образотворчого мистецтва. І знову-таки тут закладені фундаментальні речі з підготовки бакалавра, який у нас отримає таку сучасну освіту. Я думаю, що наш Університет дає можливість поєднати волю батьків дати своїй дитині і оплатити цю фундаментально якісну освіту і бажання дітей одержати сучасну освіту в гарних умовах.

Маю відзначити, Університет Грінченка ще приваблює наших здобувачів тим, що в нас абсолютно унікальна модерна матеріально-технічна база. Це гарні обладнані аудиторії, приміщення, лабораторії, полігони, спортзали, тренажерні зали. Молоді це все потрібно. Молодь не піде в погані умови, де там у незрозуміло які лабораторії... Молодь вимагає сучасного! Бо, як ми вже казали, вони хочуть бути щасливими. Правильно, хочуть. Для цього треба йти в такі солідні заклади, як наш. І я вважаю, що, оскільки ми три-чотири роки поспіль заходимо в десятку найпопулярніших закладів міста Києва і України, молодь прагне до нас.

Освіта стає основою подальшого росту

Одне з цілком природних бажань сучасної молоді — бажання заробляти тут і зараз, майже миттєво. Почати навіть не закінчивши бакалаврат, вони вималюють собі рівень бажаних зарплат. І хтось раніше б їм зауважив: ми до нього йшли роками... Проте думаю, що молоді люди цілком праві. Хоча успіх буде тільки у тих, хто усвідомить, що бажання отримувати високу зарплату безпосередньо пов'язане з тим, наскільки вони якісно здобудуть освіту в університеті. Але і тут є нюанси. Ось лише декілька...

У нас є спеціальності, які сьогодні в Україні вважаються низькооплачуваними. Приміром, дошкільна чи початкова освіта. Така потрібна суспільству і громаді, але і досі непоцінована за заслугами... Це ж не секрет, що сьогодні вихователь у дитячому садочку одержує зарплату до 10 тисяч гривень. Але наші здобувачі, які мають бажання залишитись у цій галузі після навчання, розлітаються закладами освіти, які пропонують набагато вищі зарплати. Уже після бакалаврату наші випускники суттєво відрізняються від того покоління вихователів, які були підготовлені раніше. Тому і попит, і зарплати у них набагато вищі.

Або, наприклад, наші айтішники. Нині часто говорять, що, мовляв, штучний інтелект витіснить комп'ютерників. Можливо, тих, хто погано вчився... Але ті, хто усвідомлює високі вимоги сучасності, вчиться на максимумі, як губка всотує все, що можна витягнути з наших професорів, вони освоюють ті елементи, які дають можливість роботодавцю вибрати найкращого. А це результат практикоорієнтованості нашого навчання. Уже багато років в університеті діє так звана нова освітня стратегія, яку нині ми називаємо просто — практикоорієнтоване навчання. На кожному факультеті є такі аудиторії або приміщення, які називаються

центрами компетентностей. Це є втілення нашої моделі освіти — аудиторія, центр компетентності, база практики, місце роботи. Тут ми пропонуємо все найсучасніше, що має з'явитись на виробництві, і здобувачі можуть його опанувати ще під час навчання. На більшості освітніх програм відсоток практики і практичних занять доведений до 50%. Не секрет, що в нас на низці освітніх програм четвертий курс знаходиться в основному на виробництві. Під словом виробництво я маю на увазі на практиці. Наприклад, педагоги за рік на практиці бувають у закладах освіти різного типу: приватних школах, ліцеях, гімназіях, в школах спеціального типу. Попрактикувавшись якийсь час, вони прийшли в Університет, дали рефлексію, чомусь навчилися, що не вдалося, що далі... Тому на виході це вже зовсім інший професіонал. Він повністю готовий до роботи з мінімальним періодом адаптації. А це і потрібно сучасному роботодавцю.

Глибина університетських студій

Проте, перейшовши на практикоорієнтованість, ми не втрачаємо глибини і концептуальності університетської освіти. Бо інакше б це було ремісниче училище чи курси підготовки, якби ми давали тільки

фах. Приміром, на першому курсі є дисципліна «Університетські студії». Вона складається з трьох модулів. Перший — «Лідерство служіння», де дуже важлива філософія лідерства, філософія служіння, яку сповідуємо в Університеті. Другий модуль — це введення в систему вищої освіти. Як будеш вчитись, яка тут система, які комунікації, яке електронне середовище тощо. А третій — «Вступ до спеціальності», де ми розкриваємо всі переваги, які може дати Університет за 4 роки і дасть, для того, щоб це був сучасний, яскравий, потужний фахівець. От приклад — спеціальність «Математика», на яку ми набираємо доволі мало здобувачів, майбутніх математиків. Чи потрібно це? Звичайно, потрібно. Тому що дехто пов'язує спеціальність «Математика» тільки з вчителем математики. Але науковець, який працює у фінансовій сфері, який застосовує математику до економіки, науковець, який піде в дуже затребувану оборонну сферу, — це математик для нашої економіки і науки. І це все в блоці «Вступ до спеціальності». Цей огляд дасть здобувачам проєкцію в майбутнє. Щоб вони влаштувались туди, куди хочуть, і щоб реалізували свою мрію, стали щасливими. Якщо у студента є хист до педагогіки, він піде у школу. А ні — він піде математиком у відділ фінансового аналізу чи деінде. Розумієте, ця людина буде щаслива, здобувши освіту математика.

Не лише навчання...

Інколи нас запитують, а у вас є... і далі йде перелік різних бажаних опцій. Ви знаєте, мабуть, складніше сказати, чого в Університеті немає. Ну, як би дивно не звучало, в Університеті Грінченка є абсолютно все, що хотіла б мати сучасна людина, сучасний вступник. Прекрасний спорткомплекс, басейни, тренажерні зали. Секції — баскетбол, волейбол, теніс, спортивні танці. Одна цікава деталь: оскільки з другого курсу починаються вибіркові дисципліни, то заняття в секціях може піти на другий курс також як вибіркова дисципліна. І маючи бажання ходити в секцію, до певної міри ти набираєш кредити для того, щоб просуватися за своєю освітньою програмою.

Я б сказав ще про такий бік життя, що не входить безпосередньо в освітній процес. Це наукове життя. У нас є Рада молодих учених, і туди входять здобувачі, яких цікавить наука. Є мистецькі гуртки, театр «Борисфен», танцювальні колективи. У нас можна займатися співом, на факультеті музичного мистецтва і хореографії можна опановувати різного роду музичні інструменти.

А що з гуртожитками, бо це теж не навчання? Ми завжди відповідаємо так, що всі першокурсники, які бажають, будуть забезпечені гуртожитком. У нас є гуртожитки, де проживають так звані соціальні категорії. Це перші, хто одержують

місця. Такий модерний наш гуртожиток є біля самісінького корпусу на вулиці Ігоря Шамо. Такий корпус знаходиться неподалік від усіх інших корпусів, рівнодосяжний міським транспортом на вулиці Старосільській. У нас є партнери, які надають нам гуртожитки здебільшого в центрі міста. Є договори з іншими закладами освіти і з готелями, де за помірні гроші здобувачі можуть винаймати житло, якщо їх гуртожитки не влаштовують.

Маю ще наголосити на одному дуже суттєвому аспекті, який не всі бачать відразу. Університет Грінченка — це величезний освітній комплекс. Прийшовши до нас у коледж, ви можете дочититися до доктора наук і далі продовжувати тут працювати, викладати. Тому, коли ми кажемо першокурсникам, що Університет — це родина, вони спочатку так трошки усміхаються. Тому що дехто думає, що це формально, хтось сприймає, що це наче кліше. Але, провчившись уже трошки, хоча б 3–4 місяці (а війна, на жаль, прискорює ці процеси, тому що все відчувається гостріше, більш прозоро, ніж у звичайному житті) здобувачі та й викладачі, які приходять в університет, розуміють, що вони потрапили у справжню родину. Що тут їх будуть підтримувати, розвивати, окрилювати. Родина — це коли поруч є люди, які цікавляться, чому в тебе сумні очі, що сталося, і ніколи тебе не залишать на самоті з проблемами. Це і є наша філософія лідерства служіння.

Ми європейський університет — і цим все сказано!

Я б узагальнив усе сказане так: ми справжній європейський університет на теренах України. Тобто ми не декларуємо європейські цінності, ми їх сповідуємо і реалізуємо. Ще один аспект, який сьогодні хвилює багатьох в Україні, — це повна відсутність корупції в Університеті, неприйняття будь-яких форм хабарництва. Ми дотримуємося принципів академічної доброчесності та маємо нульову толерантність до будь-яких її порушень.

Це частина системи наших цінностей. Для нас першочерговими є людина, час і різноманіття. Ми приймаємо кожного таким, яким він є, водночас маючи чіткі й зрозумілі правила співіснування в університетському просторі.

Наша позиція — послідовно українська й патріотична. Ми ніколи не залишаємося осторонь питань, що стосуються України та утвердження національної ідентичності. Університет був серед перших, хто виступив публічно тоді, коли це було життєво необхідно для збереження України як держави.

Як європейський заклад вищої освіти, ми органічно інтегруємо в освітній процес міжнародну співпрацю та навчання. Інтернаціоналізація відкриває перед нашими здобувачами широкі горизонти. Усі процедури прозорі, і кожен, хто ба-

жає взяти участь у міжнародних програмах, може подати документи на конкурс.

Конкурсний відбір проводиться, зокрема, у межах міжнародних проєктів, які передбачають фінансування. У разі перемоги здобувач отримує фінансову підтримку та вирушає на навчання за кордон. Нині наші студенти навчаються в Іспанії, Японії, Латвії, Литві, Франції, Бельгії.

Також ми маємо мережу університетів-партнерів, куди можна поїхати на короткострокові стажування. Тож якщо ви прагнете здобути міжнародний досвід, усе можливо. За бажання й за умови якісного навчання — участь у міжнародному студентському обміні абсолютно реальна.

Алгоритм ефективного вибору

Нині перед вступною кампанією я б хотів дати поради вступникам у вигляді певного алгоритму, адже я також за фахом математик і мої приклади не випадкові. Найперше — вступнику потрібно дуже чітко усвідомити, чого він хоче. Тобто це найперше і основне! Потрібно знайти час для діалогу з собою всередині. Потрібно поговорити з друзями. Швидше за все, це той вік, коли більше слухають друзів, ніж когось іншого. Треба поговорити з батьками, а якщо є на це потреба — з психологами, з фахівцями профорієнтаційних центрів. Може, треба було до нас завчасно прийти, щоб ми могли надати таку профорієнтаційну підготовку. Щоб молода людина визначилась, ким вона хоче бачити себе в подальшому. Після цього потрібно витратити певний час на те, щоб зрозуміти, а де саме готують таких фахівців. Тут з упевненістю можу сказати, що в Університеті Грінченка готують таких фахівців. Оскільки у нас є бакалаврські програми практично з усіх сфер людської діяльності. Далі потрібно знову ж таки, порадившись зі своїми батьками, усві-

домити, чи шукати тільки там, де є можливість вступити на бюджетні місця, чи все-таки батьки допоможуть, і буде можливість учитися на контракті. І от після того, як ви це усвідомили, дивлячись на свої бали з Національного мультипредметного тесту, треба на папірець конкретно виписати перелік закладів вищої освіти, куди б можна було гіпотетично вступити.

Потім поцікавитись, а які були рейтинги попереднього року? Наприклад, якщо звертається хтось із здобувачів з балом НМТ до 150, то зрозуміло, що потрапити на бюджет у будь-якому закладі України з такими балами буде складно. Але якщо бали доволі високі, то тоді я б сказав цьому абітурієнту: «Для того, щоб ти був щасливий, перший пріоритет постав туди, куди ти більше всього хочеш вступити за цією освітньою програмою. А далі вже вибудуй пріоритети так, де це більш-менш реально». Цього року у вступній кампанії з'явилася важлива новинка: пріоритети встановлюватимуться не лише для вступу на бюджет, а й для навчання за контрактом. Це нововведення пов'язане з грантами, які надає Міністерство освіти і науки України. Зокрема, держава може частково або повністю профінансувати контрактне навчання. І тільки ті, хто вступить на контракт за пріоритетом, здобудуть можливість одержувати гранти. Відтак вибудуйте отакий ланцюжок із п'яти закладів освіти. Після цього 19 липня, коли відкриється подача документів в електронні кабінети, можна буде починати подавати заявки. Ці електронні кабінети створюватимуть уже з 1 липня.

Останні роки дійсно все відбувається в цифрі, тобто здобувачі з дому подають ці заявки, але в університеті, у корпусі на вулиці Левка Лук'яненка, 13Б завжди працює Консультаційний центр. Причому тут є троє, а інколи і більше фахівців, які допомагають вступникам

не тільки розібратись, куди можна вступити, але й допомагають безпосередньо зареєструвати електронний кабінет і подати заяву. Бо є здобувачі, яким самотійно це не дуже просто. У нас такий консультаційний пункт працює в укрітті, і це дозволяє нам працювати безперервно. У Приймальній комісії Університету Грінченка

є таке неписане правило — працювати «до останнього клієнта». Тобто скільки буде відвідувачів, стільки ми будемо працювати.

*Записала Мар'яна Ангелова
Фото надано Центром
комунікацій та інформаційної
політики Університету
Грінченка*

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА

- понад 9 000 здобувачів освіти;
- 116 докторів наук, 348 кандидатів і докторів філософії, серед яких — 89 професорів. Це висококваліфіковані фахівці, які передають свої знання, досвід і натхнення кожному студенту.

Факультети та інститути

- 13 факультетів: економіки та управління, журналістики, здоров'я і спорту, IT та математики, музичного мистецтва і хореографії, образотворчого мистецтва і дизайну, педагогічної освіти, права і міжнародних відносин, психології та соціальної роботи, романо-германської філології, суспільно-гуманітарних наук, східних мов, української філології, культури і мистецтва.
- А також інститут післядипломної освіти, докторська школа, фаховий коледж «Універсум», дистанційна школа «Нова генерація».

Інфраструктура

- 5 корпусів, понад 80 SMART-аудиторій, бібліотеки, спортивні комплекси з басейном, теле-/радіостудії, практичні центри, Wi-Fi-зони, інклюзивні ресурси.

Рейтинги та досягнення

Webometrics (2025)

- 5-те місце серед київських закладів вищої освіти (ЗВО) (15-те серед 287 в Україні);
- у світовому рейтингу — 3 534-те місце серед 31 874 ЗВО.

SCImago Institutions Rankings (2025)

- 3-тє місце серед 61 українських ЗВО за дослідницькою ефективністю та інноваціями.

Transparent Ranking (Google Scholar Citations)

- 15-тє місце серед українських ЗВО, понад 80 300 цитувань (січень 2025).

Освіта.UA («Топ-200 Україна» 2024)

- 55-тє місце серед українських вишів.

Блекаут не загрожує

У разі аварійних відключень 5 великих генераторів повністю забезпечують енергонезалежність усіх будівель університету, зокрема й фаховий коледж «Універсум». Тож майже 10 тисяч студентів закладу вищої освіти зможуть здобувати освіту безперебійно, незалежно від відключень електроенергії.

(Інформацію надано Центром комунікацій та інформаційної політики Університету Грінченка)

Як скласти іспити без стресу: практичні поради

Підготовка до іспитів — це не лише інтенсивне навчання, а й серйозне емоційне випробування для абітурієнтів.

У цей період вони нерідко відчувають розгубленість, втрату мотивації або емоційно закриваються.

У випускників закладів загальної середньої освіти тривожність може бути високою, адже для них іспити часто визначають подальше навчання, вступ і реалізацію очікувань як самих абітурієнтів, так і їхніх батьків. Саме тоді їм найбільш потрібні не осуд чи нав'язливі поради, а підтримка дорослих, які щиро розуміють і готові бути поруч.

Найпоширенішими викликами для абітурієнтів у період підготовки до випускних іспитів є **психоемоційне навантаження** (постійне хвилювання через результати, очікування батьків або вчителів, страх перед невдачею — усе це викликає психологічний тиск, який ускладнює навчання та знижує ефективність запам'ятовування, увагу, здатність концентруватися); **прокрастинація** (відкладання підготовки на потім часто переростає у звичку, яка заважає встигнути все вчасно та може формуватися через страх перед складним завданням, переважно й психологічне виснаження, нестачу мотивації, відчуття внутрішньої тривоги, зниження самооцінки); **складність у плануванні часу** (підліткам часто важко самостійно розподіляти час між навчальним навантаженням й підготовкою до іспитів та чергувати їх з відпочинком та хобі, дотримуватись графіка, що призводить до хаосу, переоцінки власних можливостей

й виконання завдань в «останній момент». Відсутність плану дій провокує ще більше хвилювання і поглиблює прокрастинацію).

Дослідники ретельно вивчали вплив стресу на інтелектуальні процеси й дійшли висновку, що стрес негативно позначається на всіх аспектах розумової діяльності. Найбільших порушень зазнають пам'ять, увага та мислення.

Порушення уваги в стані стресу пов'язане з виникненням у корі головного мозку так званої стресової домінанті — осередку збудження, який перехоплює контроль над психічною діяльністю. Усі думки, емоції та переживання концентруються навколо цього осередку, що ускладнює перемикавання уваги на інші об'єкти та завдання. У результаті особистість стає розсіяною, менш здатною до зосередження, звужується обсяг уваги, знижується її стійкість, ускладнюється концентрація на завданнях, виникає неуважність, відволікання. Втрачається ефективність короткочасної пам'яті та з'являються труднощі з відтворенням інформації. Стрес

також негативно впливає на мислення: порушується логічність, сповільнюється процес прийняття рішень, частішають помилки в обчисленнях, нівелюється креативність. Усе це призводить до зниження ефективності навчання, що, своєю чергою, посилює стрес.

Причини хвилювань та стресу перед іспитами можуть бути дуже різноманітними. Якщо причина у перевантаженні, варто шукати способи зменшити загальне навантаження. Якщо ж йдеться про особливості темпераменту чи характеру, то тоді потрібно замислитися, як підтримувати дитину в довгостроковій перспективі.

Емоційна напруга та хвилювання перед вступними випробуваннями починаються з моменту, коли дитина усвідомлює, що скоро доведеться здавати іспити. Тобто стрес перед вступними випробуваннями — це тривалий процес, який може тривати тижнями або й місяцями. І, згідно з дослідженнями, найбільші зміни в організмі учнів і студентів відбуваються не під час самого іспиту, а задовго до нього. Це важливо, бо стрес має свої етапи: спочатку напруга, далі — адаптація, а згодом — виснаження. Якщо дитина довго перебуває у стані тривоги, її ресурси можуть вичерпатися саме до дня іспиту. Тож потрібно заздалегідь звертати увагу на самопочуття дитини, помічати зміни в поведінці, розпізнавати

ознаки стресу, щоб вчасно почати підтримку, порадитися з сімейним лікарем та розпізнати, чи це є погіршення здоров'я, чи це є прояви стресу.

Батьки майбутніх абітурієнтів можуть зробити чимало для того, щоб допомогти своїм дітям знизити тривожність перед іспитами та почувати себе більш впевнено. Сучасні абітурієнти з іншим темпом, іншими джерелами інформації та іншими звичками. Багато з них сьогодні обирають готуватися за допомогою мобільних застосунків, освітніх платформ, інтерактивних відео. І це — ефективно. Удоскональте технічні умови. Перевірте, чи достатньо потужний комп'ютер або телефон вашого абітурієнта для навчальних програм. Допоможіть завантажити корисні додатки або знайти онлайн-курси, серед яких: «Всеукраїнська школа онлайн» — це сучасний онлайн-ресурс, що містить уроки з 18 основних предметів та забезпечує учнів відеопоясненнями, конспектами, тестами та можливістю відслідковувати свій навчальний прогрес.

Разом із абітурієнтом оберіть і придбайте якісні посібники, якщо потрібно, допомагайте вибудувати та дотримуватись режиму навчання, адже часові рамки мають велике значення у підготовці до НМТ. Разом подумайте оптимальний розклад, який дасть змогу ретельно підготуватися до кожного розділу із обов'язковим повторенням матеріалу та щотижневим закрі-

У нагоді батькам можуть стати вебіари, розроблені Українським центром оцінювання якості освіти (УЦОЯО), Міністерством освіти і науки України за підтримки уряду Японії:

- **«Як підготуватися до НМТ: технічні та методологічні аспекти»** (спікерка — очільниця УЦОЯО Тетяна Вакуленко), який надасть чітку структуру та розуміння процесу підготовки вебінар для батьків.
- **«Мотивація без тиску: як допомогти підлітку зосередитись на навчанні»**. Спікерка — консультантка UNESCO з питань ментального здоров'я та психосоціальної підтримки у закладах освіти, практикуюча психологиня Ганна Покровська.
- вебінар **«Як знизити тривожність дитини під час підготовки до іспитів»**. Спікерка — психологиня Ірина Гнезділова.

пленням вивченого, практиками на виконання тестових завдань із застосуванням таймінгу.

Важливо уникати нав'язування абітурієнту своїх способів підготовки. Замість того, щоб пропонувати свої лайфхаки, краще обговоріть, які способи підготовки він уже використовує, допоможіть йому зробити процес підготовки усвідомленим. Нехай сам дослідить, що працює найкраще саме для нього. І обов'язково запитайте: «Як я можу тобі допомогти?». Обговоріть, які чинники заважають зосередитись, і спробуйте разом їх усунути. Заохочуйте озвучувати свої почуття — це знижує рівень тривоги.

Наступним кроком може бути узгодження режиму сну, харчування та фізичної активності й відпочинку, адже це впливає на здатність мозку сприймати інформацію, а також на емоційну стійкість та витривалість. Важливо враховувати, що навіть 15–30 хвилин руху щодня (прогулянка, зарядка) покращують концентрацію та знижують рівень тривоги. Обговоріть способи відпочинку та переключення уваги. Це важливо, тому що під час стресу старші підлітки можуть забувати про улюблені заняття, які дають розрядку. Можна запитати у підлітка, чи те, як він відпочиває, приносить йому задоволення. Нагадайте про речі, які йому раніше допомагали — прогулянки, творчість, спілкування з друзями. Створіть вечірні ритуали, наприклад, відкласти гаджети за годину до сну та провітрити кімнату. Технічні умови, побутовий комфорт, турбота про тіло та щира емоційна підтримка — не дрібниці. Вони формують фундамент впевненості абітурієнта в собі та своїх силах у період іспитів. І саме батьки можуть стати тими, хто цей фундамент зміцнить.

Під час напруги старший підліток особливо чутливий до слів близьких. Ваша підтримка може стати головним ресурсом і опо-

рою можуть стати слова: «Я вірю в тебе. Ти зможеш. Я поруч — скажи, чим допомогти», «Я бачу, як ти стараєшся — і це вже велике досягнення». Тривога виникає тоді, коли подія має занадто велике емоційне значення. Іспит — саме така подія. Через це запускається процес «глобалізації» думок («усе залежить від цього іспиту»), а згодом — «катастрофізації» («якщо я не складу, все втрачено»). Схожі думки можуть виникати і в батьків. Спробуйте поміркувати: якщо навіть абітурієнт не складе іспит — життя не закінчується. Є інші можливості, інші освітні маршрути, альтернативні спеціальності, інші заклади, до яких можна подати документи. План Б — це не про поразку, а про внутрішню опору. Обговоріть його з абітурієнтом: «Що ми будемо робити, якщо все піде не за планом?», «Які інші варіанти можуть бути?». Підкреслюйте сильні сторони абітурієнта, адже впевненість у собі базується на розумінні власних ресурсів. Відповідно, можна разом з ним скласти список із його трьох сильних якостей (наприклад: наполегливість, доброта, відповідальність).

Також на допомогу придуть перевірені методики для запам'ятовування непростого для сприйняття матеріалу у великих обсягах. **Повторення з інтервалами:** перше повторення — одразу після прочитання; друге — через 20 хвилин; третє — через 8 годин; четверте — через 24 години після третього. Щоб зберегти знання на тривалий час, варто повторити ще двічі: через 2–3 тижні та через 2–3 місяці. **Метод асоціацій:** спосіб спирається на образне мислення, але дає ще більше простору для фантазії. Наприклад, нове слово можна пов'язати з образом, запахом, звуком або тактильним відчуттям — і мозок з легкістю «підтягне» потрібне значення за цією асоціацією. **Конспектування**

та створення піктограм: запис інформації від руки — один із найефективніших способів її засвоєння. Особливо корисно не просто переписувати, а стисло формулювати власні тези. Щоб зробити процес цікавішим і більш дієвим, можна додавати до записів схеми, прості піктограми (наприклад, стрілки для дій, символи для абстрактних понять), умовні позначення або коди, графічні асоціації (наприклад, слово «щастя» позначити малюнком усміхненої дитини). Таке кодування інформації допомагає краще структурувати та запам'ятати матеріал. **Метод Помодоро** як техніка управління часом базується на чергуванні періодів інтенсивної роботи та коротких перерв, сприяє підвищенню концентрації та продуктивності, основні принципи якої полягають: 1) виборі завдання конкретної задачі для виконання; 2) установці таймера: налаштуйте таймер на 25 хвилин — це один «помідор»; 3) роботі над завданням: працюйте над завданням до сигналу таймера, уникаючи відволікання; 4) короткій перерві: після сигналу зробіть перерву на 5 хвилин; 5) повторенні циклу: повторіть цикл чотири рази, після чого зробіть довшу перерву на 15–30 хвилин.

У відповідь на виклики сучасності та необхідність залучення абітурієнтів до свідомого вибору професійного шляху, заклади вищої освіти активно впроваджують комплекс профорієнтаційних заходів. Серед них: **дні відкритих дверей (офлайн та онлайн).** Більшість університетів та інститутів регулярно проводять дні відкритих дверей, під час яких старшокласники та їхні батьки можуть ознайомитися зі спеціальностями, умовами вступу, матеріальною базою, поспілкуватися з викладачами й студентами. Дедалі популярнішими стають онлайн-формати таких подій — вебінари, віртуальні тури, трансляції в соцмережах. Інформацію про такі заходи ви зможете знайти на офіційних сайтах закладів вищої освіти та у соціальних мережах; **індивідуальні консультації для абітурієнтів та батьків** (зклади організують зустрічі з представниками приймальних комісій, гарантami освітніх програм та кураторами спеціальностей або психологами для індивідуального обговорення освітньої траєкторії, умов вступу, мотивації та запитів абітурієнта);

виїзні зустрічі у школах і громадах; участь у профорієнтаційних форумах, ярмарках і виставках освіти; запрошення на тематичні заходи та практикуми; профорієнтація через соціальні мережі та сайти ЗВО (через інстаграм, фейсбук, ютуб, телеграм та офіційні сайти заклади поширюють відео про спеціальності, інтерв'ю зі студентами та випускниками, мотиваційні історії, онлайн-опитування, мінікурси та інші інтерактивні матеріали, які допомагають абітурієнтам у виборі); **кар'єрні центри та відділи доуніверситетської підготовки.**

Міністерство освіти та науки України також розробило серію вебінарів, що стосуються вибору професії та «Як обрати майбутню професію?»

Всеукраїнський проект з профорієнтації та побудови кар'єри «Обери професію своєї мрії» надає можливість безкоштовно пройти профорієнтаційне тестування та визначити свою схильність до різних сфер професійної діяльності; отримати індивідуальну консультацію професійного кар'єрного радника, який допоможе обрати найкращу професію; відвідати успішні компанії та дізнатись більше про характеристики різних професій завдяки проходженню модулів курсу.

Соціальний інноваційний проект «Освітній хаб міста Києва» створює реальну можливість українцям набути та підтвердити відповідним сертифікатом практичні навички, які необхідні для отримання роботи та побудови успішної кар'єри в компанії своєї мрії, відкриття власної справи, саморозвитку. Пройти тестування з профорієнтації та діагностики м'яких навичок, отримати консультацію можна на безкоштовній інтернет-платформі **Державної служби зайнятості «Профорієнтація та розвиток кар'єри».**

Бажаємо пройти вступні випробування без стресу та стати здобувачами освіти в омріяних закладах вищої освіти.

Авторка Марина Павленко, старший викладач кафедри практичної психології факультету психології, соціальної роботи та спеціальної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Від шкільних ініціатив — до майбутнього громади

У роки війни суспільство швидко переосмислює пріоритети. Стає очевидним: ефективне вирішення проблем громади можливе лише у форматі тісної співпраці між владою, громадськими ініціативами, бізнесом і — що особливо важливо — молоддю. Саме молодь сьогодні стає не спостерігачем, а учасником суспільних трансформацій. Тож посилення інститутів громадянського суспільства вже неможливе без залучення школярів до реального впливу на майбутнє своєї громади.

Соціальний проєкт «Світ проєктного менеджменту для підлітків», що реалізовано кафедрою управління Університету Грінченка у співпраці з ліцеєм №104 імені Олега Ольжича, народився не на порожньому місці. Він став частиною ширшої ініціативи — проєкту «3 Києвом і для Києва», започаткованого ще у 2010 році. Цей формат — єдиний у столиці приклад довготривалої, багатовекторної соціально-гуманітарної співпраці на системному рівні.

Проектне мислення — це не тренд, а базова навичка XXI століття. Уміння бачити проблему, формулювати мету, планувати дії, залучати ресурси і доводити справу до результату — універсальна компетенція, потрібна в будь-якій сфері: освіті, культурі, бізнесі, громадській діяльності.

У сучасних умовах ця навичка набуває ще більшої актуальності. Україну підтримують десятки міжнародних організацій, фондів, державних програм і соціально відповідальних бізнесів. Щоб залучити ці ресурси, потрібно мати чітко сформульовану ініціативу, вміти представити її в грантовому конкурсі, довести свою спроможність діяти. Це вже не «про майбутнє», а про сьогоднішню реальність.

Протягом 2024–2025 навчального року викладачі та студенти кафедри управління працювали зі школярами з ліцею №104. Про-

грама включала ключові теми проєктного менеджменту.

На заняттях учні знайомилися з базовими принципами ефективної взаємодії в команді, розподілом ролей, етапами формування команди, вирішенням конфліктів, роботою з мотивацією. Вони вчилися будувати горизонтальні структури взаємодії, брати відповідальність і ухвалювати спільні рішення. А практичні вправи, такі, як симуляції проєктних груп, командні кейси, мозкові штурми — допомагали закріплювати навички в реальному середовищі.

Одним із ключових результатів стало те, що школярі навчилися чітко формулювати проблему, ставити мету, визначати завдання, описувати цільову аудиторію та етапи реалізації. Це — надзвичайно актуальна навичка як для участі в грантових конкурсах, так і для презентації проєкту потенційним інвесторам.

Важливою частиною навчання стало розуміння, що ресурси для реалізації проєкту можна не лише витрачати, а й ефективно залучати. Школярі познайомилися з різними форматами фінансування: від грантів і спонсорства до краудфандингу й стратегічних партнерств. Вони вчилися писати звернення до донорів, формулювати вигоди для партнерів і презентувати свою ідею як цінну та варту підтримки.

Окрема увага була приділена розвитку комунікаційних навичок. Учні вчилися налагоджувати взаємодію в команді, вести переговори, готувати публічні виступи та ефективно доносити ідею до цільової аудиторії. Практика пітчінгу допомогла їм опанувати мистецтво короткої, змістовної і переконливої презентації.

Наступним кроком стало засвоєння механізмів моніторингу та підготовка звітності.

З огляду на реалії воєнного часу, цілком природно, що більшість учнівських проєктів були соціально спрямованими. Частина команд зосередилась на підтримці постраждалих від бойових дій, пропонуючи рішення для надання психологічної допомоги. Інші розробляли екологічні ініціативи, зокрема — ідею заміни пластикових пакетів екологічною альтернативою. Були й проєкти, що торкалися культурної спадщини, її збереження та популяризації, а також тем, пов'язаних із гендерними стереотипами, критичним мисленням і просвітою підлітків. Водночас кілька команд спробували сили у розробці комерційних концепцій — так з'явилася ідея створення замиського простору для сімейного відпочинку, який би поєднував екологічність, доступність і змістовне дозвілля для молоді.

Уже у травні, після завершення програми, школярі завітали до Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, де відбувся фінальний етап проєкту — публічний захист їхніх ініціатив. Кожна команда презентувала свою ідею перед журі, до складу якого увійшли викладачі кафедри управління та студенти третього курсу освітньої програми «Менеджмент організацій».

Завершальним акордом стало урочисте вручення сертифікатів і подарунків усім командам від декана Факультету економіки та управління Університету В'ячеслава Осадчого.

Значення цього проєкту виходить далеко за межі навчального року чи кількох захищених презентацій. Це — приклад того, як формуються активні громадяни ще зі шкільної парти. Участь у реальному проєктному процесі дала учням не лише нові знання, а й віру в те, що їхній голос має вагу. Вони відчували: змінювати громаду — це не справа «потім», це можливо вже зараз.

Окрім практичних навичок, цей проєкт став простором для живого спілкування і взаєморозуміння: він об'єднав школярів ліцею №104 та студентів університету, між якими за ці місяці народилися не лише робочі зв'язки, а й справжня дружба та партнерство, що, без сумніву, триватимуть і після завершення програми.

Цей проєкт — доказ того, що великі зміни починаються з малого: з ідеї, команди, бажання діяти. «Світ проєктного менеджменту для підлітків» показав, що навіть у складні часи є простір для зростання, розвитку та єдності. Коли школа, університет і громада працюють разом — народжується нова якість освіти, нова культура участі й нове покоління, здатне не лише мріяти, а й утілювати зміни в житті.

*Авторка статті та фото
Валентина Руденко,
доктор філософії з економіки,
доцент кафедри управління
факультету економіки
та управління Університету
Грінченка*

Голоси учасників:

Аліна, 10 клас, проєкт «Роль гендерних стереотипів у суспільстві»:

«На початку нам казали: "Ви беретеся за складну тему". Але ми щодня стикаємось із упередженнями. Я люблю фізику, а мені кажуть — "це не жіноча справа". Ми вирішили: треба змінювати не тільки думки, а й структуру мислення. І цей проєкт став першим кроком».

Сергій, 11 клас, проєкт «Надання психологічної допомоги»:

«Мій дядько — ветеран. Він проходив реабілітацію недалеко від нашого ліцею. Ми з хлопцями кілька разів ходили туди, допомагали. І зрозуміли: треба робити більше. Наш проєкт — не просто ідея, а план дій. Бо це стосується кожного».

Як виживають друковані медіа

Донедавна газета у поштової скриньці була звичним явищем для багатьох українців. Особливо в населених пунктах, де доступ до інших медіа нестабільний або його взагалі немає. Проте сьогодні ми можемо спостерігати, як усе більше людей залишаються без улюблених друкованих видань.

Редакції втрачають передплатників, а читачі — доступ до достовірної інформації.

Таку ситуацію спричинила зовсім не втрата цікавості до друкованих медіа. Усе частіше передплатники обурюються, адже тарифи зростають, а газети не потрапляють до своїх замовників. Водночас редакції потерпають від надходження великої кількості скарг на роботу «Укрпошти».

Тож що ж не так у поширенні друкованих медіа?

Актуальність друкованих медіа

Сучасний світ інформації розвивається шаленими темпами, пропонуючи журналістам та їхній аудиторії все новіші та актуальніші платформи. Проте неможливо відкинути і забути все старе, що напрацьовувалося роками. Тож, констатуючи цікавість до друкованих медіа, хибно буде стверджувати, що люди припинили читати пресу. Навпаки — дуже багато передплатників чекають свою газету, довіряють їй матеріалам та зберігають, як цінне джерело новин.

«Ми, перейшовши на диджитал, позбавили таких людей права доступу до інформації та інших послуг. На жаль, про це ніхто не думає. Для мене дуже показовою була ситуація, коли жінка, яка змушена була залишити свою домівку на Сумщині, в іншому місті випадково побачила газету, яку передплачувала все життя, поча-

ла плакати і цілувати цю газету. Це дуже промовистий приклад. Він — про те, яку цінність має для людей друковане медіа», — пояснює **Діана Дуцик**, засновниця та виконавча директорка ГО «Український інститут медіа та комунікації», членкиня Комісії з журналістської етики.

У деяких регіонах України друковані медіа виступають чи не єдиним достовірним джерелом інформації. Ці газети вже мають свою напрацьовану репутацію, а тому читачі знають, чого можуть очікувати. Головний редактор газети «Ворскла» (Сумщина) **Олексій Пасюга** розповідає про особливий рівень довіри громадян до друкованої преси.

«Довіра до друкованих медіа значно вища, ніж до цифрових, саме через те, що вони друковані. Це не якийсь сайт-одноденка, який міг зненацька з'явитися, написати про якусь новину чи подію і закритись. Те, що ти береш у руки, вселяє більшу впевненість та довіру інформації, яка надрукована», — аргументує свою думку головний редактор.

З такою думкою погоджується й директор «COOP media» **Василь Андрійчук**. Він зауважує, що, гортаючи новини в інтернеті, люди часто звертають увагу лише на заголовки, упускаючи основний зміст. До того ж в умовах російської агресії цифрові видання більш вразливі до дезінформації, ніж друковані. В останніх наявна більш складна і ретельна перевірка перед публікацією, бо якщо газета один раз зманіпулює чи продезінформує, то наступного

разу читач просто втратить довіру і припинить передплачувати.

«Є дуже влучне прислів'я "Що написано пером, те не вивезеш волом". Усе, що написано в інтернеті, можна видалити, переписати, відредагувати. А те, що вже надруковано, нікуди не дінеш. Від того й рівень відповідальності значно вищий», — коментує Василь Андрійчук.

Через що обурені редакції друкованих медіа

На диво, найбільших незручностей редакціям завдають не тарифи на доставку періодики. Ба більше, журналісти цілком погоджуються із встановленими цінами, оскільки підвищення виправдані.

«Я можу запевнити, що для людини підняття вартості газети в розумних межах не має якогось надто вагомого значення. Головне, щоб газета доїжджала до свого передплатника», — говорить Олексій Пасюга, головний редактор «Ворскли».

Раніше редакції обурювалися через підвищені тарифи на доставку друкованої преси. Але наразі найбільш гостро і болюче питання виникає через неякісні послуги доставки.

«Проблема абсолютно не в тарифі. Ми розуміємо, що все дорожчає: товари, життя, відповідно і зростають тарифи. На видавництва негативно впливає якість доставки. Якщо наш читач раз не отримав газету, потім вдруге це повторюється, то зрештою він просто відмовиться передплачувати це видання», — зазначає Василь Андрійчук.

Ситуація з доставкою преси залишається плачевною. На прикладі газети «Порадниця»,

Головна редакторка газети «Вісті...»
Оксана Гуцул

яку видає «COOP media», чітко можна простежити вади роботи «Укрпошти».

Якщо взяти цю щотижневу газету, то в «Укрпошти» зобов'язання доставити людині примірник 4 рази на місяць. Але такі домовленості часто порушуються, і замість цього замовник отримує 4 газети 1 раз на місяць, — кажуть у редакції. На жаль, за це вони не несуть відповідальності, немає й штрафних санкцій. Редакція як юридична особа не може подати звернення, оскільки передплатник — фізична особа, і лише він може подати звернення для вирішення проблеми.

Процесом доставки періодики, яку здійснює АТ «Укрпошта», не задоволена й головна редакторка газети «Вісті...» **Оксана Гуцул**: «Ми завалені скаргами. От починається передплатна кампанія, і люди починають обурюватися, для чого передплачувати, якщо газету не приносять. Часто телефонують із питаннями, чи виходить ще газета, і це знову ж таки через проблеми з доставкою. У мене була ситуація,

що людина почала розбиратися із проблемою недоставляння газети, пішла на пошту, а виявилось, що її квитанція десь загубилася. Таке недбале ставлення до доставки дуже підриває авторитет і загальною роботою друкованих видань».

Працівники редакцій занепокоєні таким станом речей. Протягом останніх років спочатку припинили доносити газету у села, потім це поширилося й на міста. Її почали залишати де завгодно: у магазинах, на автобусних зупинках, у кращому випадку — когось із місцевих попереджали про залишений стос газет і просили забрати. Але зрештою, що таке стос покинутих газет? Його з легкістю підхоплює вітер і розносить деінде. Та виявилось, що така ситуація теж не головна біда у співпраці з «Укрпоштою».

Головний редактор газети «Ворскла» говорить, що ведення боротьби за надання якісних послуг, на жаль, не дає ефективних результатів: «Це питання порушувала Національна спілка журналістів України, виходила на вседержавний рівень та запрошувала керівництво, представників Верховної Ради України та pana Ігоря Смілянського, керівника АТ «Укрпошта». Але в дійсності ця ініціатива завершилася нічим».

Окрім неякісної доставки, Олексій Пасюга акцентує на ще одній проблемі, яка виникає під час співпраці з «Укрпоштою» — незацікавленість в оформленні передплати. Бо якщо передплати немає, то й розносити нічого не треба. «Укрпошта», за його словами, зазначає, що доставка газет для неї збиткова. Але редакція «Ворскли» самотужки здійснює доставку, тому з власного досвіду бачить, що це справді вигідно.

Як редакції намагаються вижити за таких умов

Через невдоволення діяльністю «Укрпошти» редакції почали шукати способи вирішення ситуації. Василь Андрійчук розповів, що задля доставки газети «Порадниця» і дитячого журналу «Розумашки» їхня редакція зверталася до «Нової пошти». Проте отримали відмову через те, що компанія мала б запускати нові процеси доставки, яких вони ще не розглядали.

«Нікому немає діла до друкованої періодики. Ми подаємося на гранти, але вони поки на розгляді. Основна мета грантів — розуміти,

який ефект отримує аудиторія. А ми, фактично, не спілкуємося безпосередньо з читачем. Свою зацікавленість читач показує нам лише своєю передплатою. Інший зворотній зв'язок отримати ми не можемо, а для грантів важливий саме цей фідбек», — пояснює ситуацію директор «COOP media».

Головна редакторка «Вістей...» усе ще плакає надію на те, що АТ «Укрпошта» перегляне механізми своєї діяльності: «Чекати допомоги від держави ми не можемо, адже навпаки було роздержавлення преси. Я колись працювала в медіа, але тоді й публікувати матеріали ми мали з точки зору, яка вигідна державі. Але ми воліємо доносити до читача об'єктивну інформацію, якої він так потребує».

Своєю чергою Олексій Пасюга з редакторським колективом «Ворскли» вирішили організувати власний процес доставки газет. На цей крок журналісти наважилися ще 5 років тому, коли «Укрпошта» експериментувала із запровадженням пересувних відділень. Коли пішли скарги на доставку, працівники пошти припинили залишати газети будь-де, бо передплатник мав отримати їх саме в автівці пересувного відділення. В ідеалі вони мали б замінити місцевих листонош без шкоди для доставки. Проте відразу стало зрозуміло, що це неефективно. Тож головний редактор «Ворскли» разом із колегами запровадив доставку газет до передплатників без участі «Укрпошти».

«Ми поставили не меншу ціну, ніж в «Укрпошти», але наша доставка була якісною та своєчасною. Результат став помітним одразу через кількість передплатників: у населених пунктах, які обслуговували ми, вона збільшилася, а в тих, що залишилися чекати доставки від «Укрпошти», навпаки. Тому ми зрозуміли, що стали на правильний шлях. Наша редакція навіть почала думати про купівлю автівки для доставки, проте повномасштабна війна перекреслила деякі плани», — розповідає Олексій Пасюга.

Після початку повномасштабного вторгнення редакція продовжила самотужки доставляти газети до своїх читачів, навіть змогла завоювати нові ринки. В Охтирському районі почали зникати місцеві газети, але «Ворскла» залишилася зі своїми читачами. Головний редактор зазначає, що найбільш активно

Люди читають «Ворсклу»

передплатники почали додаватися після знищення приміщення редакції ворожою авіабомбою, що приземлилася неподалік. Тоді колектив був змушений виїхати в інше приміщення.

«Наша громада залишається в зоні ведення активних бойових дій. Але ми возимо туди пресу, доставляємо людям інформацію і підтримуємо надійний зв'язок», — розповідає він про успіхи редакції.

Перспективи життя друкованих медіа в Україні

Авторка цього матеріалу звернулася до АТ «Укрпошта», щоб отримати коментарі стосовно описаної проблеми. Проте офіційної відповіді не надійшло.

Діана Дуцик зазначає, що задля нормального функціонування друкованих медіа має бути розроблена комплексна політика з боку держави, яка могла б забезпечити зниження оподаткування, гранти та субсидії, пільги на доставку та друк. І, нарешті, має бути вирішено питання «Укрпошти», яка, попри всі недоліки в роботі, є абсолютним монополістом у сфері доставки періодики.

Експертка пояснює, що, на її думку, могло б покращити ситуацію: «Справжнє реформування цієї структури. А також створення

альтернатив «Укрпошти». Тобто держава має розробити механізми, які б сприяли формуванню нормального ринку дистрибуції. Бо він у нас повністю знищений».

Головний редактор газети «Ворскла» Олексій Пасюга вважає, що нині доставник друкованої преси займається різними видами діяльності, окрім якісної доставки, що є його прямим обов'язком.

Проблема доставки друкованої преси в Україні — це не просто про затримки чи втрату газети в дорозі. Це — про руйнування довіри читача, знищення регіональних медіа та зменшення доступу громадян до якісної інформації. Попри неодноразові скарги, редакції залишаються спостерігачами, адже не мають реальних важелів впливу на ситуацію, що склалася. На жаль.

Експерти наголошують: ситуація вимагає не точкових рішень, а комплексної державної політики на підтримку друкованих медіа. Чи буде цей виклик почуто на державному рівні, залежить не лише від медіаспільноти, а й від політичної волі змінити підхід до інформаційної безпеки країни.

Авторка Тетяна Алієва
Фото надані редакціями газет,
а також зроблені
Тетяною Алієвою

Головний редактор газети «Ворскла» Олексій Пасюга на фоні зруйнованого ворожою авіабомбою приміщення редакції

Про що говорив і чого не сказав у своїх «Вечірніх розмовах» відомий киянин МАКСИМ РИЛЬСЬКИЙ

Газета «Вечірній Київ» за пів року святкуватиме 120 років від свого народження.

Чого лише не випало на долю цього найвідомішого українського видання! Вік газети перевищив вік будь-якого киянина, який брав її до рук.

Була в життєвій історії «Вечірки» одна дуже яскрава сторінка, про яку пам'ятають і зараз. І були це «Вечірні розмови» відомого киянина — письменника Максима Рильського, які він вів зі своїми читачами. Ці «Вечірні розмови» читали, перечитували, переповідали, вони збільшували й без того велику популярність газети.

Про що тоді говорили, що радив Рильський читачам, над чим жартували і про що сумували та на що сподівались — говоримо сьогодні в наших відроджених «Вечірніх розмовах» з **Вікторією Колесник**, директоркою Київського літературно-меморіального музею Максима Рильського.

Вікторія Колесник,
директорка Київського літературно-меморіального музею
Максима Рильського

Пані Вікторіє, коли працював Максим Рильський у «Вечірньому Києві», і як загалом виникла ідея «Вечірніх розмов» за участі Максима Тадейовича?

«Вечірні розмови» Максима Рильського були доволі резонансними і важливими як у його творчості, так і в особистісному духовному житті. Думаю, з того моменту, коли в 30-х роках минулого століття Максим Рильський був заарештований і після того перестав вести щоденники, у нього лишалася потреба ділитися думками, аналізувати побачене, бо для письменника це органічна потреба. А коли позаду було ув'язнення, роки війни, робота військовим кореспондентом, чергова загроза нового арешту, цькування у пресі, тобто непростий життєвий досвід, постала потреба «поговорити» про життя, проаналізувати і окреслити обрії майбутнього не тільки для себе, але й для свого покоління в цілому. Тому в 1942–1945 роках і з'являються автобіографічні твори: поема «Мандрівка в молодість» (1941–1944) та цикл «Остання весна» (1945). Уже тут можна говорити про очевидний феномен історизму у творчості поета, який проходить через особисте, родинне життя, внутрішні переживання, рефлексії, спогади.

У «Мандрівці...» родинна історія так чи інакше стає частиною життя української культури

XIX–XX століття. Поет згадує свої юнацькі враження, Київ «злотоверхий», «рожеву» Романивку, людей, з якими зустрічався. Тобто уже тоді виявилася потреба філософського осмислення (у дещо зашифрованому вигляді) українського суспільного та культурного життя. Тому пропозиція написання щотижневих нарисів до «Вечірнього Києва» як ідея «впала на родючий ґрунт». Для Максима Рильського це стало тяглістю його творчого розвитку і особистісною потребою уможливлення дальшого розвитку.

Є припущення, що начебто Богдан Максимович, син поета, був ініціатором «Вечірніх розмов» на теренах знаменитої київської газети. Зрештою, немає такого документального підтвердження. А от у першому виданні «Вечірніх розмов» (1964) у передмові Святослав Іванов, тодішній редактор «Вечірнього Києва», зазначає, що ідея публікувати статті відомих письменників виникла через необхідність підвищити інтерес до газети і, відповідно, збільшити тираж. Так, Святослав Павлович, зокрема, зазначає, що Рильський відразу погодився і з притаманною поету ерудицією почав пригадувати безліч випадків співпраці європейських письменників у газетах та журналах. І таким чином згадалося ім'я Альфонса Доде і його публікації щопонеділка в одній із паризьких газет під рубрикою

«Понеділкові оповідання». Тільки там була комунікація щопонеділка, а Рильський запропонував щосуботи публікувати «Вечірні розмови».

Про що говорив він зі своїми читачами?

Який би нарис із суботніх «Вечірніх розмов» ми з вами не прочитали, головна ідея — проблема людини вміти залишатися людиною за будь-яких обставин, поважати себе і культуру свого народу — українську. А це, погодьтеся, було елементом українського духовного спротиву, який ми можемо оцінити сьогодні.

У збірці нарисів «Вечірні розмови», що побачила світ у видавництві «Художня література» у 1963 році, було зібрано всі публікації, а їх близько сорока. Знаєте, Максим Рильський — людина інтелектуальна, і все, що він писав, вражає інформативністю, широтою ерудиції, аналітичністю і бажанням бачити в людях «винятково хороше». Можливо, для широкого загалу сьогоднішнього читача якісь теми будуть уже не настільки цікаві та актуальні, але безперечно «Вечірні розмови» будуть безцінним джерелом інформації для філологів, журналістів, краєзнавців, істориків, біографів творчості поета.

Почалися «Розмови» з нарисом «Святковий подарунок», де йдеться про історичну подію: відкриття київського метро у листопаді 1960 року. І вже з першої публікації стає очевидна ерудиція та неабияка пам'ять автора. Так, Рильський пригадує київські історії про патріархальний Київ XIX століття з валами, маленькими будиночками над дніпровськими кручами, київські «конки». Далі письменник згадує і перші київські трамваї, що були першими і в Європі. І, що прикметно, робить акцент на тому, що власниками київських трамваїв була бельгійська компанія, а не російські капіталісти! Рильський між іншим згадує про сучасні технічні досягнення української столиці, про наукове диво саме київського метро. Отакі напівтони, натяки, езопівська мова були частиною художньої тканини «Розмов».

«Вечірні розмови» — це роздуми про життєві сенси і смисли: це про дружбу, збереження природи, про чарівність українських міст і сіл, про усвідомленість бути громадянином, про патріотизм, про мистецтво і літературу, про дива кохання. У «Розмовах» автор згадує імена українських митців і вчених Григорія Сковороди, Олександра Довженка,

Андрія Малишка, Євгена Гребінки, Володимира Короленка, Михайла Коцюбинського, Георгія Майборода, Оксани Петрусенко, Івана Козловського, Зої Гайдай, Олександра Богомольця та багато інших видатних імен — імен, які, як наголошує Максим Рильський, є гордістю вітчизняної (зауважимо — не української, бо не безпечно!) культури. «Вечірні Розмови» — це красиво, просто і вишукано. Можливо, це не стільки журналістика, але хороший літературний текст, який має свої принади і сьогодні.

Про кого йшлося у «Вечірніх розмовах»?

«Вечірні розмови» — це людські історії, що тісно пов'язані із історією Києва і України в цілому. Поет згадує всіх тих, з ким зустрічався в житті, чиєю творчість захоплювався. «Розмови» — це і життєві історії, до яких поет ставився з повагою і відповідальністю. Рильський не пропустив жодної суботньої публікації своїх «розмов» у «Вечірці». Святослав Іванов згадував про те, як у Голосієві зустрічалися із Максимом Тадейовичем та говорили допізна. Зранку поет мав їхати до Харкова у справах, але на світанку написав статтю «Коротка новела» — і вона вчасно прийшла до читачів. Це була щемна історія про те, як дві людини кохали один одного все життя і зізналися про це тільки в літньому віці. Така проста і драматична історія київського інженера та красуні італійки.

Будь-яка «розмова» легко читається і має завжди ненав'язливий повчальний елемент. Сумно, звісно, читати «радянську» тематику в нарисах. Але якщо прибрати всі оті «ідеологічні» елементи того часу, то це приємні красиві людські історії. Для Рильського це було важливо, і він не пропускає своїх есе, що суботи вони виходять на газетних шпальтах. І згодом оці «Вечірні розмови» так і вийшли окремою книжечкою, як у Альфонса Доде.

Тобто Максим Рильський був таким українським сторителером минулого століття?

До певної міри можна назвати «Вечірні розмови» сторителінгом (цікаво, як Максим Тадейович поставився би до такого дослісного іноземного запозичення?) Адже, дійсно, мистецьки побудована розповідь, певна життєва історія, пропущена крізь призму авторського досвіду і розважала, і повчала, а,

отже, спонукала до формування певних висновків. Але, з іншого боку, сучасний текст сторителінгу — це не завжди художній текст. Головна мета такої оповіді — історія, почасти драматична, що має якусь, як правило, позитивну розв'язку. Їх навіть навчився III штампувати на теренах соціальних мереж. Такі оповідки (наративи) використовують і як маркетинговий прийом в бізнесі, і в освіті (як заохочення щось дізнатися).

Для Максима Рильського «розмови» з читачами — це швидше просвітництво письменників-енциклопедистів XVIII століття, які вустами Вольтера закликали «доглядати свій сад», тобто розвивати в собі найкращі людські якості. Як твір художній нарис Рильського словесно-візерунчасті та мелодійні. Це літературний твір.

Іноді неймовірно жалкую, що через постійний нагляд і цензуру Рильському не було можливості вести щоденники! Певно, це були б неймовірні «сторіз» із гумором, ерудицією, широкими літературними алюзіями, цитатами тощо. Тому «Вечірні розмови» — ще й, напевне, частина ненаписаних щоденників поета. Рильському було б про що написати в щоденниках — і про події, і про поетів-побратимів, і про літературне життя України, і про кохання...

Зокрема, арешт письменника на початку 30-х років XX століття — це, відверто кажучи, неймовірне випробування, навіть психологічний злам поета. Саме після цього Максим Рильський припиняє вести щоденники і пише «соціалістичну» збірку «Знак терезів». Пізніше, у книзі «Мандрівка в молодість батька», син поета Богдан, безперечно, зі слів тата, напише про перебування в Лук'янівській буцегарні. Але написати про це він зміг лише у 80-х роках минулого століття.

Можна тільки здогадуватись про випробування етичні та моральні, яких довелося зазнати поету під щоденним психологічним та фізичним тиском (є перекази, що після арешту Рильський не носив більше вуса: їх висмикували, напевне, вбачаючи в цьому «націоналізм»). Коли Рильський дізнається, що його замість Соловків відпускають, то почує «а ви нам ещо прігодітєсь»... От мене іноді вражає, як люди без освіти, напівдикі, недолугі, але їм вистачає якогось дикого «розуму» розпоряджатись долями людей, знущатися. Відомий іспанський інквізитор Торквемада, певно, вжахнувся би.

Отже, тодішня реальність була дуже небезпечна, і, я думаю, те, що Максим Тадейович мав онкологічну хворобу наприкінці життя, було наслідком оцього постійного напруження, очікування арешту, переживання за дружину і родину в цілому.

Але він достойно, можна сказати, аристократично зустрічав усі життєві виклики. Був життєлюбом, любив бувати на природі, читати книжки, перекладати, писати, видавати, рибалити, відвідувати театр, слухати оперу, гарно вдягався. Поет завжди, без застережень і вагань, вітався з людьми на вулиці, які поверталися із заслання. Переказують, що Марія Сосюра, коли її звільнили із заслання, прийшла відразу до Рильських, говорячи: «Дайте поцілувати руки цій жінці». Катерина Миколаївна носила передачі для Марії... Отака ще ненаписана історія до «Вечірніх розмов» могла б бути.

Як живе свідчення людяності Максима Рильського є рояль у нашому музеї. Цей музичний інструмент належав Михайлу Семенкові. Коли його арештували,

то родина, діти Семенка залишилися без продовольчих карток, а, отже, без засобів для існування. Тоді Рильський за позичені гроші викупив рояль, чим неймовірно допоміг родині. (Про це пізніше згадувала дочка поета Ірина).

Максим Рильський — це ще й про любов до нашого Києва, так?

Рильський не просто любив Київ, він обожнював його. Він народився у цьому місті, набирився знань у гімназійні та студентські роки, тут, у будинку Миколи Лисенка, сталося його перше кохання й згодом побачила світ перша поетична збірка «На білих островах». У нас є поки невітлений проєкт — створити фотальбом про Київ, з віршами, документальними свідченнями, прозою тощо. Це мав би бути альбом про місто поета, про Київ, вулиці, будинки Максима Рильського. Це буде Київ кінця XIX — середини XX століття. Думаю, прийде час — і мрія втілиться. Так щемливо дивитися хроніку минулих років: красивий Київ, зелений, без машин, люди ходять пішки. Максим Тадейович

теж ходив до Спілки письменників пішки, від вулиці Богдана Хмельницького, на якій жив.

Рильський любив Київський оперний театр, як, зрештою, театр загалом. Певний час поет був завідувачем літературної частини в оперному театрі. Йому ми завдячуємо існуванню перекладів лібрето опер українською мовою. Опера до 70-х років звучала українською! Максим Тадейович дружив з усіма акторами, актрисами, диригентами Києва. Уявляєте, людина встигала жити, дружити, творити.

Тому він любив «Вечірні розмови» у «Вечірньому Києві», він любив Київ і киян. У нього безліч поезій про наше місто. Нам вдалося спільно із онуком поета Максимом Георгійовичем Рильським видати збірку «Співучий Києве, дитя живих століть», куди увійшли і поезії, й листи поета. Тут же і спогади си-на Богдана про «Вечірні розмови». Сьогодні життєствердні рядки поета про Київ зігрівають серце :

*Прекрасний Києве
на предковичних горах!
Многостраждальному
хвала тобі, хвала!
Хай на просторищах,
де смерть, як ніч, пройшла,
Воскресне день життя
і весен неозорих!
(«Києву», 1943)*

У які роки виходили «Вечірні розмови» Максима Рильського?

Це були 60-ті.

Першу чергу Київського метрополітену було відкрито в листопаді 1960 року, і він про це пише.

І хто тоді знав, що Максиму Рильському до кінця життя залишалося чотири роки? Це писалося в 60-х роках, а охоплює він великий період, там згадуються люди, з якими він вчився, і вчителів своїх

згадає — тобто це такий ліричний щоденник про людей. У 1964 році виходить окремою книгою збірка публіцистики «Вечірні розмови». Сьогодні це перше прижиттєве видання — вже раритет.

Повертаючись до його «Вечірніх розмов»: з людьми розмовляє людина, яка стільки всього пережила, з отією своєю аристократичною матрицею в такі неаристократичні часи. І ось він веде оці вечірні розмови після всього пережитого, і йому хочеться, мабуть, поділитися своїми філософськими міркуваннями про життя. Що для нас цінне в оцих його роздумах?

От, знаєте, філософи люблять говорити: якщо східна — то мудрість, якщо філософія — то грецька. У нього була така людська мудрість, яка полягала в тому, з огляду на все його життя, що за будь-яких обставин треба бути людиною.

Жити повним життям, читати багато — і це не так прямо афішується: от я прийшов, я знаю, от мої спогади. Ні, це набагато ширше. Він обов'язково згадає якийсь твір на цю тему, хто що писав з цього приводу, згадає історію яку-небудь. І вони теплі, оці «Вечірні розмови». І вони й зараз нам потрібні, такі розмови. Не повчальні: робіть так і так! А отак от тихо, по-людськи розказати, що відбувається, наприклад, яка у театрі відбулася постановка, як необхідно зберігати дерева в Києві, як із розумінням ставитися до літніх людей, як, зрештою, не забувати, «що ти людина, ти — з людьми». Рильський зі свого життєвого досвіду, спираючись на світову й українську культуру, підводить до думки, що жити треба щодня: все прощати близьким, рідним, друзям. Зрештою, бути добрим — краще.

А ще настанова від Рильського: людину треба любити

не тільки в собі, варто встигати робити добро іншій людині. Онуки згадують, що поет вставав дуже рано, о 6-й ранку, і йшов до себе в кабінет працювати. Сьогодні, маючи комп'ютер, важко уявити, скільки встигав Максим Тадейович писати вручну: вірші, переклади, статті й листи. Вражає його листування, якщо люди зверталися з проханням, він усім відповідав, навіть коли був тяжкохворий, диктував листи своєму секретареві.

Рильський заснував товариство охорони природи. Рятуював київські каштани та липи. Він усе встигав. Він опікувався музеями, у нас у музеї є така домашня хроніка, такі чорно-білі плівочки, ми їх оцифрували. Сьогодні неймовірно цікаво дивитись чорно-білу хроніку. Воно таке щемливе, іноді навіть більш художнє, ніж кольорове. Так-от, можна побачити, як поет опікувався музеєм Тараса Шевченка, Лесі Українки. Усе життя Максим Рильський на день народження Шевченка навідувався до Канева. Це данина і своєму батькові — Тадею Розеславовичу, тому що поховала Шевченка «Стара громада» Києва. Це Лисенко, Антонович, Старицький, Познанський. Зрештою, Максим Рильський — це той місток між елітарною аристократичною культурою українською XIX і століттям XX з його антибуржуазністю.

Рильський був абсолютно байдужий до колекціонування, до якогось вишуканого і дорогого інтер'єру в побуті. Але в ньому був оцей аристократизм бути лаконічним і простим, класичним. От я іноді дивлюся хроніку з Рильським: так просто й елегантно він носить одяг і капелюх, як він одягає пальто, як він іде, зрештою. Письменники молодшого покоління, які зустрічалися з Рильським, захоплювалися ним — і талантом, і зовнішнім образом. Невипадково сучасники називали поета «Максим — Золоте Серце», і це не метафора.

Постать Максима Рильського цікава ще й тим, що вона розвінчує отой стереотип, який нам насаджували, що все українське — це селянське, просте. А тут абсолютно інше: його життя — це українське аристократичне, тобто повністю переключаються оці радянські догми.

Рильський, дійсно, походить із давнього шляхетного польського роду Рильських-Сциборів.

«Я — син того Тадея», — любив говорити Рильський. Втративши батька в ранньому віці, Рильський через усе життя проніс глибоку синівську шану. Він, як і батько, підтримував вшанування пам'яті Шевченка (адже саме на кошти «Старої громади» здійснили перепоховання Кобзаря, усе життя опікувався кобзарями, розвивав українське книгодрукування, був організатором науки. (Не випадково інститут, який очолював М. Рильський сьогодні носить ім'я поета — Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України).

Що ще найяскравішого можемо згадати з його «Вечірніх розмов»? Можливо, це розмови з відомими людьми чи подорожні роздуми?

Я б залюбки перечитала всі «Вечірні розмови». Особливо зворушує «Коротка новела», «Про старе й нове», «Останнє полювання», «Бідний малий Андрій», «Подорож до Югославії», «Народ і краса», «Дивлюсь на афішу».

«Вечірні розмови» — про те, щоб щодня робити маленькі добрі кроки для себе і людей. «Твір мистецтва повинен будити високі почуття і світлі думки... повинен напувати людину енергією, любов'ю до життя», — таку настанову давав митцям Рильський і сам втілював це у своїх «Вечірніх розмовах».

Ми завершимо розмову з пані Вікторією під гул чергових сирен. І згадуються слова Максима Рильського про Київ:

*Багряний вечір догорів,
І попіл падає на місто,
Переливається намисто
Понаддніпрянських ліхтарів.
По шумі денних голосів
На серці тихо, сумно, чисто.*

Цікаво, якими б були сьогоднішні «Вечірні розмови» цього класика української літератури зі своїм читачем? Одне можна спрогнозувати точно — вони були б небанальні.

Над його улюбленим містом гуляє літній переддощовий вітер. І в ньому ніби чується відлуння колишніх розмов, людських дол, мрій і трагедій, та всього того, заради чого наш незламний Київ стоїть.

**Розмовляла Тамара Куцай
Фото Романа Ратушного**

99 фактів життя і творчості Бориса Грінченка

Нещодавно побачило світ нове видання «Борис Грінченко: 99 фактів життя і творчості». Йдеться про ілюстровану енциклопедію — навчальний проєкт студентів Факультету української філології, культури і мистецтва й Факультету образотворчого мистецтва і дизайну Університету Грінченка (уклад. О. Матвієнко, кер. проєкту К. Радько, Ю. Волгін; заг. ред. Т. Вірченко. Київ: Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, 2024. 102 с.).

Київський столичний університет імені Бориса Грінченка відомий своїм послідовно уважним ставленням до дослідження життя й творчості Бориса Грінченка, популяризації постаті лідера нації. Варто хоча б згадати видання літературознавчої, мовознавчої, педагогічної, фольклористичної, етнографічної тощо спадщини Бориса Грінченка; введення в науковий обіг невідомих документів членів родини Грін-

ченка, що стало можливим завдяки праці патріарха в царині грінченкознавства — професора Василя Яременка. У 2023 році наукова спільнота відзначила 160-ліття з дня народження Бориса Дмитровича Грінченка. Грінченківці усвідомлювали, що українська спільнота потребувала наукового осмислення життя й діяльності лідера нації, який зберігав і творив українську ідентичність. Як результат — монографія «Непокірний. Грані

долі Бориса Грінченка» (Т. Вірченко, Р. Козлов).

Для збереження поступу в кристалізації національної ідентичності вкрай важливо, щоб суттєві зрушення відбувалися не лише в ювілейні роки, щоб книжки з'являлись для різної читацької аудиторії. Відповідальність за цей виклик грінченківці розділили між викладачами і студентами. Так з'явилась унікальна пропозиція — ілюстрована енциклопедія. Унікальна не стільки жанровим рішенням, скільки задумом і виконанням. Маємо навчальний проєкт студентів факультету української філології, культури і мистецтва й студентів факультету образотворчого мистецтва і дизайну. Надметою видання було запропонувати такий зміст, який «дасть внутрішні сили протистояти агресивному ворогові, формуватиме в молодого покоління відчуття гордості за тих лідерів нації, чіми нащадками ми є» (с. 98). Виконавці проєкту висували до видання низку вимог, які зумовлені особливостями довідково-енциклопедичної літератури. Йдеться про фактологічну точність, наукову обґрунтованість, доступність матеріалу. Студенти самостійно обрали найяскравіші, найвиразніші факти з життя і творчості Бориса Грінченка і розповіли про

них у тій формі, яка видалась їм цікавою. Видання вийшло дещо еkleктичним, але це пояснюється обраною колективною оптикою.

Борис Грінченко на його сторінках постав як учитель, чоловік, батько, письменник, видавець, публіцист, чиновник, науковець, етнограф, лексикограф. Своєрідним обрамленням стали розділи «Дитинство» та «Пам'ять». За необхідності факт засвідчували цитатою з архівних документів або спогадів сучасників, що стали джерельною основою, і визначенням поняття, розуміння якого в читачів може викликати труднощі. Ці поняття увиразнюють контекст доби, у якій довелося жити й працювати Борису Грінченку. Робота з науковою літературою зумовила використання всіх дат за юліанським календарем. Автором понад 50 фактів і укладачем видання стала студентка 2 курсу освітньої програми «Українська мова і література» Ольга Матвієнко.

Студенти факультету образотворчого мистецтва і дизайну підготували ілюстрації до кожного біографічного факту. Команда ілюстраторів — 75 студентів 2 і 3 курсів освітньої програми «Графічний дизайн».

Учасники проєкту працювали під керівництвом старшої викладачки кафедри дизайну, членкині Спільноти художників України Катерини Радько; старшого викладача кафедри дизайну, члена Спільноти рекламистів України Юрія Волгіна.

Тетяна Вірченко,
авторка концепції видання
Фото: Владислава Мінюц
Вікторія Чорнобай

В оформленні обкладинки
було використано ілюстрацію
Андрія Георгієвського
та логотип Руслани Дрозд

Київські базари 100 років тому – осередки життєдіяльності міста

Київ — це не просто столиця України, це живий організм, що дихає історією, вбираючи в себе тисячоліття подій, культур та доль. Сьогодні місто вражає своєю динамікою, інноваціями, розвиненою промисловістю та сучасною транспортною інфраструктурою. Проте, щоб по-справжньому зрозуміти його душу, варто зануритися у минуле, у той час, коли Київ стрімко розвивався, перетворюючись на один із найбільших центрів Східної Європи.

З давніх часів українці майстерно займалися гончарством, створюючи витончений керамічний посуд, що зігрівав оселі та прикрашав столи. Ткацтво дозволяло виробляти міцний та красивий одяг з бавовни, льону та конопель, який відповідав потребам повсякдення та святковим нагодам. Столярство забезпечувало функціональні та естетичні меблі, а бондарство — незамінні у господарстві дерев'яні бочки та діжки. Ці ремесла, що передавалися з покоління в покоління, були не просто джерелом існування; вони закладали фундамент для масштабної торгівлі, що процвітала у великих містах, зокрема й у Києві.

Київ – серце ринків: занурення у минуле столичної торгівлі

Понад століття тому, на початку XX століття, Київ був не лише культурною та духовною столицею, а й потужним торговельним вузлом. Сьогодні ми звикли до супермаркетів та великих торгових центрів, але у минулому справжніми артеріями міста були місцеві базари. Кожен із них був окремим світом, що жив за своїми унікальними правилами та наповнювався тисячами історій. Київські ринки мали свою особливу ауру, своїх постійних відвідувачів та колоритних продавців. Це були не просто місця для купівлі-продажу, а справжні центри соціокультурного життя, гамірні осередки, де

народжувалися чутки, укладалися угоди та кипіли соціальні та економічні пристрасті.

Сінний Базар: від сільськогосподарського ярмарку до модного центру, що зник, але не забутий

На місці сучасної Львівської площі, де сьогодні височіють багатопверхові житлові комплекси, колись простягався величезний Сінний базар. Його було знесено у 2005 році, але «дух» цього легендарного місця, безумовно, залишився. У XIX ст. це був живий пункт для продажу фуражу та сіна, що привозили селяни з навколишніх сіл, звідки й походить його промовиста назва. Ймовірно, з 1939 року ринок офіційно отримав назву «Сінний», і з того часу його історія нерозривно переплелася з міським життям.

У радянські часи Сінний ринок навіть здобув статус об'єкта архітектурної спадщини міста Києва, що свідчило про його культурну та історичну цінність. Новий Колгоспний ринок, урочисто відкритий у 1958 році, ознаменував нову еру в його історії. Тоді з'явилися не лише традиційні продукти, а й різноманітний асортимент одягу, взуття та галантереї. Сінний перетворився на справжній епіцентр моди, приваблюючи до себе навіть найвибагливіших модників з усієї столиці та її околиць.

Незважаючи на широке обурення містян, у 2005 році ринок було знесено, але пам'ять про його жваві ряди, неповторний гомін і яскраві образи продавців та покупців продовжує жити в серцях киян.

Єврейський ринок (Галицький базар): космополітичний вихор на перехресті доріг

Ще одна незабутня «легенда» Києва — Єврейський ринок, офіційно відомий як Галицький базар. Якщо сьогодні на його місці височіє будівля цирку, то понад 80 років тому тут пульсувало життя, наповнене гамором торгів та розмаїттям товарів. Розташований стратегічно близько до залізничного вокзалу, на перехресті кількох магістралей, Єврейський ринок був справжнім «хаосом» у найкращому сенсі цього слова. Тут можна було знайти абсолютно все: від повсякденного одягу та добротного взуття до свіжих продуктів харчування, рідкісних книг і навіть вишуканих імпортованих годинників. Це було місце дивовижних знахідок, де східна екзотика перепліталася з європейською елегантністю, а кожен закуток обіцяв несподівані відкриття. На жаль, наприкінці 1950-х років ринок було закрито та знесено, але спогади та архівні світлини нагадують про нього.

Бессарабський ринок: архітектурний шедевр та осередок столичної розкоші

Мабуть, немає жодної людини, яка б не чула про славетний Бессарабський ринок — архітектурну перлину Києва, що бере свій початок з 1912 року. Донині він гордо носить звання найдорожчого ринку столиці, а вислів «дорого,

як на Бессарабці» став частиною київського фольклору, символізуючи вишуканість та високу якість.

У XIX ст. Бессарабська площа була ідеальним місцем для торгівлі, адже навколо не було значних забудов, що сприяло проведенню масштабних ярмарків. Однак не все було так просто. Спочатку територія ринку була занедбаною та брудною, що викликало занепокоєння та обурення інтелігентної київської громади. На щастя, на допомогу прийшов відомий український підприємець єврейського походження, цукровий магнат, меценат і філантроп Лазар Бродський, який заповів колосальні кошти (500 тисяч рублів) на його побудову та облаштування. Саме оновлений та функціональний Бессарабський ринок був урочисто відкритий у 1912 році, і з того часу він став символом якісної торгівлі, вишуканості та прогресу. Він і досі залишається живим свідченням архітектурного генія та важливим центром торговельного життя Києва.

Житній ринок: віковий страж Подолу, що годував місто

Ще одна незмінна легенда Києва — Житній ринок, розташований на Подолі, один із най-

давніших ринків міста, що має майже тисячолітню історію та бере свій початок з часів Київської Русі. Він був справжнім осередком великих продажів, особливо славився торгівлею зерном та іншими злаковими культурами, що й дало йому назву. На початку XX ст. сюди щодня з сусідніх сіл безперервно постачалися свіжі продукти. Життєвий ринок був осередком продажу м'яса, риби, молочної продукції та інших необхідних товарів, забезпечуючи харчування столиці. Цікаво, що під час Української революції 10 квітня 1919 р. він був одним із центрів Куренівського повстання проти більшовиків у Києві. Дотепер він є одним із найвідоміших і найвідвідуваніших ринків не лише в Києві, а й у всій Україні, зберігаючи свій автентичний дух та значення.

Торговельне життя Києва понад 100 років тому – більше, ніж просто купівля–продаж

Погляд на київські ринки початку минулого століття дає можливість скласти цілісне уявлення про надзвичайно динамічне та багатогранне торговельне життя міста. Це був світ, де традиційні ремесла зливалися з новими товарами, привезеними з різних

куточків українських земель, імперії та світу загалом. Кожен ринок мав свою спеціалізацію, свою унікальну атмосферу та свій неповторний характер. Вони були не просто місцями купівлі–продажу, а справжніми соціальними центрами, де перетиналися люди різних станів, обмінювалися новинами, укладали угоди, народжувалися дружні та родинні зв'язки.

Київські базари понад 100 років тому були яскравим дзеркалом тогочасного суспільства, що відображало його потреби, традиції, соціальні взаємодії та прагнення до розвитку. Вони були живими центрами життєдіяльності міста, сприяли його економічному зростанню та формували той неповторний колорит, який і сьогодні приваблює до Києва. Ці ринки – це не просто згадки про минуле, це важлива частина нашої колективної пам'яті, що нагадує про неперервний потік історії, еволюцію торговельних відносин та незламний дух Києва, який завжди був і залишається великим торговельним та культурним центром.

Автори: Руслан Куцук,
доцент кафедри історії України,
кандидат історичних наук
Катерина Лимарь

Фото: Центральний державний
аудіовізуальний
та електронний архів

Надання Фотографія Д. Маркова, Кремацік № 6.

Проблема дефіциту кваліфікованих працівників на ринку праці: **тенденції та виклики**

Дефіцит кваліфікованих кадрів в Україні продовжує загострюватися, створюючи серйозні виклики для національної економіки. Внаслідок військових дій, масової еміграції та внутрішньої міграції значна частина трудових ресурсів була втрачена, що призвело до суттєвого розбалансування ринку праці. За даними Державної служби зайнятості України, у 2024 році кількість зареєстрованих вакансій зросла на 18%, а кількість претендентів на них зменшилася на 22%.

«Позитивний вплив на забезпечення балансу між потребами роботодавців та інтересами осіб, які шукають роботу, здійснюють інституції, що функціонують у межах сучасної інфраструктури ринку праці. Зокрема, активне впровадження цифрових платформ для пошуку роботи сприяє зростанню ефективності працевлаштування, підвищенню якості послуг агентств з підбору персоналу, а також стимулює розвиток нових приватних установ, орієнтованих на надання послуг у сфері зайнятості. У цьому контексті актуалізується проблема, пов'язана не стільки з кількістю наявних вакансій, скільки з відповідністю рівня кваліфікації, знань і компетентностей претендентів вимогам сучасного ринку праці.

Попри бойові дії, внутрішню міграцію та значну кількість громадян, які тимчасово перебувають за межами України, національний ринок праці демонструє ознаки поступового відновлення, що виявляється у збільшенні кількості вакансій, заявлених роботодавцями до центрів зайнятості. Так, у 2023 році було зафіксовано 329 тисяч вакансій, з яких 18% припадало на підприємства переробної промисловості, 13% — на сферу освіти, 9% — на сільське господарство, а 8% — на галузь охорони здоров'я.

Такі показники свідчать про збереження базової економічної активності та підвищений попит на фахівців у критично важливих галузях, що, своєю чергою, створює потенціал для коригування державної політики у сфері професійної підготовки та перекваліфікації робочої сили відповідно до реальних запитів ринку.

При цьому, якщо на початку 2023 року потреба в працівниках для офіційно відкритих вакансій становила близько 30 тисяч осіб, то на початок 2024 року вона зросла до понад 40 тисяч. Як наслідок, конкуренція на одне вільне робоче місце зменшилася з 4-5 до 3 кандидатів.

Проблема професійної кваліфікації кадрів — особливо актуальна

Незважаючи на те, що загальна кількість осіб, які шукають роботу, формально забезпечує достатній рівень пропозиції на ринку праці, роботодавці все частіше стикаються з дефіцитом саме кваліфікованих працівників. Така ситуація зумовлена посиленням конкуренції між компаніями за фахівців високого рівня, які володіють сучасними знаннями та навичками. Очевидною відповіддю на ці виклики є інвестування в професійний розвиток персоналу, зокрема через програми reskilling (перенавчання) та upskilling (підвищення кваліфікації), що дозволяють адаптувати працівників до нових вимог ринку. Однак залишається відкритим питання готовності бізнес-середовища до реалізації таких стратегій, оскільки подібні практики в Україні досі не були поширеними і потребують часу для формування сталої культури безперервного навчання в межах підприємств.

Дослідження попередніх криз, зокрема пандемії COVID-19, показує, що подібні потрясіння спричиняють динамічні та неоднозначні зміни ринку праці. З одного боку, зникають окремі професійні ніші, поступаючи новим, більш продуктивним сферам, а з іншого — ринковий дисбаланс може посилюватися через те, що попит не супроводжується відповідною підготовкою кваліфікованих кадрів.

Цей факт частково пояснює, чому, незважаючи на високий рівень охоплення населення вищою освітою, продуктивність праці в Україні залишається порівняно низькою. За даними Світового банку, рівень валового внутрішнього продукту на одного зайнятого в Україні суттєво поступається показникам країн Центрально-Східної Європи, зокрема Польщі, Словаччини та Румунії. Це свідчить про неефективне ви-

користання трудового потенціалу та структурні диспропорції між наявною освітньою кваліфікацією працівників та реальними запитами економіки.

Значна частина фахівців з вищою освітою обіймає робочі місця, які не потребують відповідного рівня підготовки, або взагалі за межами своєї спеціальності. Така ситуація є ознакою професійної та галузевої невідповідності, що ускладнює формування високопродуктивної економіки. Водночас у країнах з вищим рівнем продуктивності, таких, як Німеччина чи Чехія, існує тісна координація між системою освіти, потребами ринку праці та інституціями професійної підготовки, що дає можливість більш ефективно використовувати людський капітал.

Отже, для України стає критично важливим завданням не лише забезпечення доступу до вищого рівня освіти, а й оптимізація структури освітніх програм, розвиток системи професійної орієнтації та підтримка механізмів перепідготовки й підвищення кваліфікації відповідно до потреб реального сектору економіки.

Українці за кордоном — важливий ресурс підтримки України

Повернення українців із-за кордону могло б стати значним чинником зростання економічного потенціалу країни, проте для цього необхідно забезпечити ключові умови: безпеку, належну інфраструктуру та економічні можливості. Чим більше українських мігрантів перебувають за межами країни, тим вищою є ймовірність, що вони остаточно закріпляться в нових громадах, адже вимушені переселенці перетворюються на трудових мігрантів, формуючи нові соціальні зв'язки. При цьому зростання української діаспори може відіграти важливу роль у процесах відновлення та довгострокового розвитку країни.

Представники українських громад за кордоном здатні стати важливим джерелом фінансової, інтелектуальної та соціальної підтримки України. Йдеться не лише про прямі інвестиції чи гуманітарну допомогу, а й про трансфер знань, інновацій, управлінських практик, а також про сприяння

інтеграції України в міжнародні економічні, академічні та технологічні мережі.

Водночас потенціал діаспори буде реалізований значно повніше за умови, що більшість українців, які тимчасово перебувають за кордоном, вирішать повернутися на батьківщину. Їхній досвід, здобутий у різних країнах, зокрема в умовах функціонуючих демократій та розвиненої економіки, може стати цінним ресурсом для інституційного оновлення, розвитку малого та середнього бізнесу, модернізації освіти, медицини та державного управління.

Міжнародний досвід підтверджує ефективність такого підходу. Ізраїль протягом десятиліть цілеспрямовано реалізовував програми повернення спеціалістів, що сприяло формуванню потужного науково-технологічного сектору. Ірландія активно залучала ірландську діаспору до реалізації інвестиційних та культурних проєктів, що стало частиною її «економічного дива» 1990-х років. Польща, після вступу до ЄС, ініціювала політику повернення трудових мігрантів, надаючи податкові пільги та підтримку для започаткування підприємницької діяльності.

Отже, політика реінтеграції трудових та міграційних ресурсів, створення сприятливого середовища для повернення та реалізації людського капіталу з-за кордону мають стати одним із ключових напрямів стратегії післявоєнного відновлення України. Забезпечення ефективного діалогу між державою та діаспорою, створення програм партнерства та цільової підтримки громадян, які повертаються з-за кордону, є необхідною умовою сталого розвитку в умовах глобальної конкуренції за таланти.

Важливі індикатори економічного відновлення

Паралельно з цим, важливим індикатором поступового економічного відновлення стане зростання попиту на робочу силу, насамперед у галузях, безпосередньо пов'язаних з відбудовою інфраструктури. У тісному взаємозв'язку з будівельною галуззю зростатиме потреба у працівниках суміжних сфер – логістики, вантажних перевезень, виробництва та постачання будівельних матеріалів, енергетики.

Такий процес здатний створити мультиплікативний ефект на ринку праці: одне створене робоче місце в будівництві, за оцінками експертів, генерує від шести до семи додаткових вакансій у дотичних галузях. Водночас варто враховувати, що через масштабні руйнування виробничої інфраструктури та складність її технічного відновлення попит на працівників промислових галузей залишатиметься обмеженим у короткостроковій перспективі, поступово зростаючи лише на наступних етапах економічного відновлення.

Одним із визначальних чинників, здатних докорінно змінити ситуацію на ринку праці в промисловості, є активізація прямої взаємодії українських підприємств із міжнародними партнерами у сфері оборонно-промислового комплексу. Протягом останніх двох років цей сектор зазнав глибоких трансформацій, зумовлених як викликами воєнного часу, так і нагальною потребою в технологічному оновленні. Повна оцінка масштабів і наслідків таких змін наразі ускладнена насамперед через вимоги конфіденційності та обмежений публічний доступ до стратегічно важливої інформації.

Яскравим прикладом динаміки розвитку галузі є виробництво безпілотних літальних апаратів: якщо у 2022 році українські підприємства випускали лише кілька десятків одиниць, то станом на 2024–2025 роки йдеться вже про десятки тисяч, що засвідчує кардинальне нарощення виробничих потужностей. Крім того, вітчизняні інженерні команди досягли суттєвого прогресу в розробці безпілотних та ракетних технологій, які забезпечують точне ураження цілей на значних відстанях, що ще донедавна вважалося технічно недосяжним.

Ці зміни відкривають потенціал для формування нових галузевих кластерів, створення високотехнологічних робочих місць та зростан-

ня попиту на фахівців зі сфери інженерії, IT, кібербезпеки, логістики та системного аналізу.

Варто зазначити, що Україна має тривалу традицію розвитку високотехнологічного машинобудування та аерокосмічної інженерії, що дозволило сформувати потужний кадровий потенціал у сфері конструювання, системної інтеграції та виробництва складних технічних рішень.

Особливу роль у цьому процесі відіграють інжинірингові компетентності – здатність створювати інноваційні проектні рішення на стику IT, електроніки, матеріалознавства та мехатроніки. Зростає попит на спеціалістів, які володіють навичками цифрового моделювання, CAD/CAE-системами, прототипуванням, а також управлінням життєвим циклом виробу. Цифрове виробництво, що базується на засадах Industry 4.0, передбачає інтеграцію сенсорних технологій, штучного інтелекту, хмарних обчислень та автоматизованих систем управління – все це формує якісно нове середовище для інженерної праці в Україні.

У відповідь на ці зміни зростає роль закладів вищої освіти, які поступово адаптують освітні програми до потреб оборонного та високотехнологічного секторів. Упроваджуються нові спеціалізації в межах інженерно-технічних, IT та управлінських освітніх програм, з'являються курси з цифрового дизайну, моделювання складних систем, управління технологічними інноваціями. Спостерігається також посилення співпраці між університетами та підприємствами з метою проведення дуального навчання, практик та створення спільних інженерних лабораторій.

Тож трансформація промисловості України під впливом безпекових викликів сприяє не лише технологічному оновленню виробництва, а й стимулює структурні зміни в системі професійної підготовки фахівців, актуалізуючи інтеграцію освіти, науки та промисловості.

Виробництво сучасних зразків військової техніки є не лише високотехнологічним і прибутковим сектором, а й формує значний попит на цих спеціалістів із відповідним рівнем оплати. Це сприятиме не лише підвищенню продуктивності праці та нарощенню обсягів виробництва в промисловості, а й стане чинником активізації розвитку суміжних галузей. У результаті такий комплексний ефект може забезпечити позитивну динаміку в економіці країни в цілому.

Якщо узагальнити особливості зайнятості, можна виділити певну гендерну диференціацію в різних сферах. Традиційна галузь, що потребує фізичної праці, зокрема важка промисловість і машинобудування, характеризуються гендерною диспропорцією з перевагою чоловіків серед працівників. Водночас у сфері обслуговування та освіти жінки значно переважають. Однак із часом ці відмінності поступово згладжуються, що може змінити баланс зайнятості в майбутньому.

Як будуть компенсувати дефіцит трудових ресурсів та перетворюватимуть на ключовий чинник рівень заробітної плати

У разі реалізації сценарію, за якого після завершення воєнних дій відбудова промисловості буде визначатися одним із пріоритет-

них напрямів розвитку України, постає стратегічне завдання компенсувати дефіцит трудових ресурсів у відповідному секторі. Особливу актуальність набуває питання заміщення працівників-чоловіків, які або не повернулися з війни, або втратили працездатність і не можуть виконувати фізично важку роботу на великих виробничих об'єктах. Вирішення цієї проблеми вимагатиме не лише коригування кадрової політики, а й пошуку інноваційних підходів до організації праці, зокрема, залучення жінок, автоматизації складних процесів та інвестицій у сучасні виробничі технології, що знижують фізичне навантаження на працівників.

Досвід країн, які успішно реалізовували програми післявоєнної відбудови після масштабних руйнувань, свідчить про те, що проблема дефіциту чоловічої робочої сили в промисловості є типовим викликом у таких умовах. Україна вже сьогодні має враховувати цей ризик та розглядати багатокомпонентні стратегії для його подолання. Серед можливих рішень – працевлаштування жінок, які пройшли відповідну підготовку, на традиційно «чоловічі» технічні й виробничі професії, політика сприяння поверненню чоловіків, які виїхали з країни до початку мобілізації, а також часткове залучення іноземних кваліфікованих працівників у критично важливих галузях.

З огляду на прогнозовану зміну структури зайнятості, уже сьогодні політика у сфері праці має зосередитися на двох ключових напрямках. По-перше, необхідно створювати робочі місця, які більшою мірою залучать

жінок до виробничих процесів, враховуючи, що середня тривалість життя жінок традиційно вища за чоловіків. По-друге, варто розвивати умови для ефективного використання досвіду та навичок людей старшого віку в нових виробничих процесах, не обмежуючи при цьому кар'єрні можливості молоді. Досягнення цих цілей потребуватиме спільних зусиль держави та бізнесу, зокрема через створення програм інтеграції в ринок праці, розширення доступу до робочих місць, включно з дистанційним форматом, адаптацію працівників

на робочому місці та програми перекваліфікації.

Уже сьогодні можна констатувати, що рівень заробітної плати стає ключовим чинником, що визначає привабливість тих чи інших галузей для працівників і прямо впливає на дефіцит кадрів у певних секторах економіки. Спостерігається тенденція до поступового вирівнювання оплати праці між окремими сферами, що, однак, не означає повної уніфікації заробітків. Натомість це вказує на необхідність прискореного зростання рівня оплати праці в галузях, де зберігається

системна недооцінка фахівців, насамперед у сфері освіти та охорони здоров'я.

Відповідно, якщо розглядати питання розвитку людського капіталу як стратегічний пріоритет, першочерговим завданням державної політики має стати підвищення рівня заробітної плати науковців, освітян та медичних працівників. Це створить стимули для збереження високих стандартів професійної діяльності, забезпечення стабільності кадрів та залучення молоді до суспільно значущих галузей. У іншому випадку ризики втрати кваліфіко-

ваних фахівців у низці важливих сфер лише зростатимуть, що поглиблюватиме кадрову кризу та ускладнюватиме соціально-економічне відновлення країни.

Автори: Оксана Марухленко, завідувач кафедри управління факультету економіки та управління Університету Грінченка, доктор наук з державного управління, доцент
Олена Акіліна, доцент кафедри управління факультету економіки та управління Університету Грінченка, кандидат економічних наук, доцент
Фото: Мирослави Васильченко та Марії Завірьюхи

Кар'єрні можливості в Києві для молоді

Репортаж з Фестивалю кар'єри

Чи легко сьогодні відшукати роботу молодій людині в Києві? А побудувати кар'єру? У місті, яке живе в умовах тривоги і невизначеності, питання кар'єрного старту для молоді набуває нового змісту.

Повномасштабне вторгнення росії в Україну значно вплинуло на ринок праці. Студенти виїжджають або змушені припинити звичний спосіб навчання. Водночас роботодавці потребують нових кадрів, навіть без досвіду, адже стає пріоритетним навчити співробітника, а не чекати «готового» фахівця. За даними Career Hub, 86,3% молодих людей в Україні потребують індивідуальних кар'єрних консультацій, у тому числі й щодо створення резюме та пошуку роботи за спеціальністю.

Проте для комфортного життя в столиці студентам варто подолати нелегкий шлях. За інформацією Work.ua, середня зарплата за популярними студентськими вакансіями становить 23 500 грн, коливаючись у межах від 19 600 до 32 600 грн. Враховуючи, що Ки-

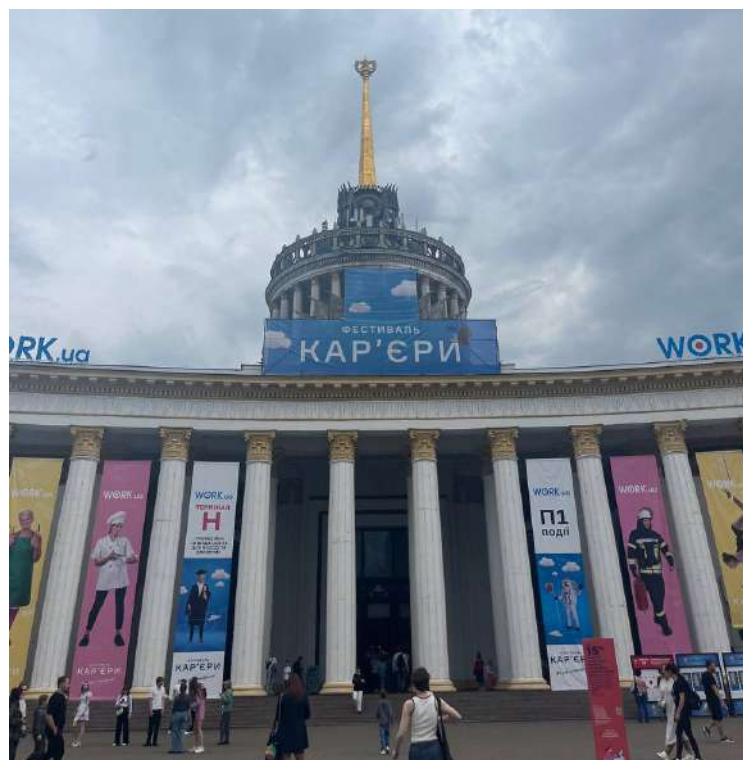
їв пропонує найбільшу кількість вакансій та найвищий рівень зарплати серед міст в Україні, пропозицій роботи без досвіду все одно недостатньо, а конкуренція залишається високою.

Найчастіше молодь працевлаштовується в галузях, які передбачають швидке навчання та обіг кадрів: ритейл, доставка, продажі, готельно-ресторанна справа, ІТ, маркетинг. Проте ті, хто володіє особливими навичками монтажу, дизайну чи програмування, мають реальні шанси знайти роботу, зокрема через віддалені формати.

Однією зі значущих подій для молоді, яка шукає кар'єрні можливості, став Фестиваль кар'єри на ВДНГ, який відбувся 22–25 травня 2025 року. Протягом 4 днів відвідувачі могли поспілкуватися з представниками компаній, пройти експрес-співбесіди, отримати консультації та дізнатися більше про нові освітні програми.

В основному люди йшли сюди з єдиною метою — отримати роботу. Провідні компанії це передбачили, тому практично на кожній точці були стенди з к'юар кодами з переліком доступних вакансій. Спробувати себе можна було в різноманітних галузях: від касира в компанії АТБ до продюсера 1+1 media.

Одна з відвідувачок, яку звали Олесею, ділиться думками: «Хоч я вже і маю роботу, проте було дуже цікаво прийти сюди спробувати

щось нове. Коли я зайшла на ВДНГ, побачила дуже велику кількість різних компаній і не знала, куди мені потрібно йти. Тому на вході стояли стюардеси, які зорієнтували. Мені найбільше сподобалась на фестивалі його візитівка — літак Ту-134, а також можливість створювати рекламний ролик для Сільпо, а потім слухати лекцію Катерини Осадчої».

«Протягом усіх 4 днів кількість людей на події лише збільшувалася. Аудиторія була як доросла, так і зовсім малюки. Було помітно, що враження переповнювали всіх. На фестивалі було проведено 145 експрес-співбесід та 12% з понад 100 тисяч відвідувачів знайшли роботу», — повідомили організатори.

Проте фестивалі — не єдиний варіант. Багато університетів Києва створюють кар'єрні заходи, з'являється все більше онлайн-платформ для студентів, а волонтерство часто стає першим кроком до професійної самореалізації.

Кар'єрний старт у Києві сьогодні — це насамперед про внутрішню витривалість, здатність вчитися і шукати нові можливості в умовах невизначеності. І хоча шлях до омріяної професії став складнішим, він — доступний, особливо в місті, яке, попри війну, зберігає запал молоді та надію на краще.

Авторка статті та фото
Яна Чернявська

Голос крізь фарби: підтримка України в муралах Жульєна Маллана

По всьому світу художники підтримують Україну своїми картинами, інсталяціями, скульптурами та стінописами. За кілька днів після початку повномасштабного вторгнення французький митець Жульєн Маллан, відомий під псевдонімом Seth Globepainter, створив у Парижі мурал «Україна в дії». У своєму дописі автор зазначив, що маленька дівчинка символізує мужність та рішучість українського народу, який бореться проти російської окупації. Тоді про цю роботу Маллана говорив майже весь світ. Стінопис художника вийшов у різних друкованих варіантах. Навіть Укрпошта випустила колекційну марку. Всі кошти були передані на допомогу українським дітям-біженцям, які мешкають у звільнених районах....

Проте поява схожої картини в Києві не викликала такого резонансу та майже не була висвітлена в медіа. 16 липня 2023 року французький стрит-арт художник Seth Globepainter протягом дня створив два мурали на території Київського політехнічного інституту імені Ігоря Сікорського. На одному з них зображено дівчинку з українським прапором, яка сміливо йде вперед, розтоптуючи російські військові кораблі. Вона схожа на маленьку українку, що чавить танки окупантів на стінописі в Парижі. На власній інстаграм-сторінці цей київський твір автор назвав «Прогулянка Чорним морем» (Walking on the Black Sea). Цей стінопис Жульєн Маллан створив на фасаді гуртожитку №15, що на вулиці Металістів, 5. Робота символізує супротив українського народу російським агресорам.

Другий стінопис прикрасив невеличку споруду навпроти корпусу №20 на вулиці Політехнічній. На стіні будівлі намальовано дівчинку й хлопця, які сумують за рідною оселею. Мураліст присвятив цю картину всім дітям, які через повномасштабну російську війну

втратили домівки та були змушені залишити Україну.

Неподалік від театру імені Івана Франка 2014 року Seth Globepainter створив стінопис із патріотичними мотивами, надихнувшись подіями, що тоді відбувалися в Україні. На ньому зображено двох зв'язаних мотузкою хлопців у жовто-блакитному, а мотузка перетворюється на український герб.

До того ж навесні 2014 року в центрі столиці — на Андріївському узвозі — з'явився мурал «Відродження». Його авторами стали художники Жульєн Маллан та Олексій Кислов. На малюнку висотою 15 метрів зображена дівчина-українка, вдягнена в ошатну вишиванку. Її голову прикрашає вінок із різнокольорових квітів і стрічок. Ліва рука дівчини ніжно обіймає будинки нашого міста, ніби захищаючи їх від зла, а права тримає маленького хлопчика. Стінопис є символічним відображенням духу й відродження України. Також на одному з корпусів Києво-Могилянської академії Seth Globepainter разом з Володимиром Манжосом створив масштабну картину «Життя без науки — смерть».

В умовах повномасштабної війни в Україні візуальні форми комунікації, зокрема стрит-арт, стали важливим способом соціально-політичної реакції. Особливої уваги заслуговують роботи іноземних митців, які через стінописи висловлюють солідарність з українським народом, осмислюють війну, транслюють підтримку та заклик до миру.

Авторка тексту та фото
Вікторія Руденко

Київські освітні простори книгарень, від яких світлішають наші будні

Почитати книжку, випити кави, а, можливо, навіть одночасно послухати якусь цікаву лекцію, і, бажано, щоб усе це було в гарному місці...

Здогадуюсь, що багато хто із вас, читачі, має подібне бажання. Адже стрімкий розвиток сучасних київських книгарень, які перетворюються на освітні простори, збільшує кількість охочих їх відвідати!

Коли Україну накрила пандемія, українські книгарні зазнали відчутних змін. Відвідувачів практично не було, здавалося, що книгарні перебувають на межі зникнення. Однак зараз ситуація стала кращою. Російські видання були витіснені з українського ринку, а українські видавництва стали лідерами. Їх почали помічати. Українці щиро зацікавилися своїм, рідним. У відповідь на це велика кількість книгарень еволюціонувала в щось більше, ніж просто місце продажу книг і осередок затятих читачів.

Тепер на ринку все більше такого формату послуг, як «книгарня-кав'ярня». Книгарні стають місцями проведення лекцій, майстер-класів, презентацій книг та інших заходів, що сприяють неформальній освіті та культурному розвитку громади.

Популярними серед київських книгарень є «Сенс», «Книгарня Є», «Книжковий Лев», «Закапелок», інші.

Ми завітали до «Закапелку» — простору, який поєднує книжки, каву та торгівлю.

«Ми справді відчуваємо суттєве зростання інтересу до нашого формату. З появою дедалі більшої кількості книгарень-кав'ярень, які поєднують у собі простір для спілкування, зустрічей і затишного читання, люди охочіше приходять до таких місць», — розповіла власниця книгарні-кав'ярні «Закапелок» Наталія Паромська.

Зараз для багатьох книжковий простір — це місце, де можна подумати, почути, почитати й переосмислити. Але створити цю камерну атмосферу — завдання не з простих. Особливо тоді, коли йдеться про невелику локацію в центрі міста.

«Якщо простір невеликий, а охочих потрапити на подію багато, виникає дилема: як розмістити всіх так, щоб кожному було комфортно. Відтак доводиться ретельно продумувати формат заходу...», — кажуть у «Закапелку».

Це і є справжній виклик — зробити з обмеженого простору багатофункціональне місце: і зону для лекцій, і куточок для читання, і простір для кави. А ще не забути про зручне освітлення, звук і розташування стільців.

Та, попри всі труднощі, освітні простори в книгарнях лише розвиваються.

«Книжкові простори майбутнього — це насамперед осередки спільнот, культурного обміну й єднання з літературою», — додають у «Закапелку». — Зростання попиту на такі формати стимулює видавців випускати більше цікавих проєктів, різножанрових серій і локалізованих видань. Це, зі свого боку, розвиває сам ри-

нок: він стає різноманітнішим і доступнішим».

Освітні простори у книгарнях — це не просто новий тренд. Це відповідь на потребу суспільства в сенсі, спільноті та слові. Вони об'єднують людей навколо ідей, відкривають доступ до знань, дарують натхнення й віру в майбутнє.

І якщо сьогодні втомлений киянин шукає місце, де можна відчувати себе трохи ближчим до себе самого, він знайде його саме серед полиць із книгами, чашкою кави й тихою розмовою про важливе.

*Авторка Яна Чернявська
Фото книгарні «Закапелок»*

Урбаністична трансформація Контрактової площі

Контрактова площа — історичне серце Подолу, що має тисячолітню історію. Наразі більшість мешканців Києва використовують її лише як транзитний простір, ігноруючи потенціал для соціалізації, відпочинку й активного дозвілля. Але скоро це може змінитись. Тобто Контрактова площа має шанс змінитись.

Відомий данський урбаніст і дизайнер Мікаель Колвілл-Андерсен спільно з організацією "DIY Україна" пропонують план реконструкції Контрактової площі на зелену та сучасну міську локацію. Цей проект має назву TORV Kyiv (torv у перекладі з данської — "громадська площа"). Головним спонсором проекту є данська компанія «Novo Nordisk», яка допоможе реалізувати ідею TORV Kyiv. Данський культурний інститут і посольство Данії в Києві також доєдналися до ініціативи.

Попри те, що ця територія стала суто пішохідною, вона лишається нефункціональною. На одному боці стоїть трансформатор Орест, на іншому розташоване чималеньке колесо огляду, а поруч Гостинний двір на довготривалій реставрації.

Колвілл-Андерсен пропонує трансформацію Контрактової площі в динамічний громадський простір, який сприятиме покращенню здоров'я українців, фізичного та ментального. У процесі оновлення фахівці хочуть впровадити передовий досвід європейських країн і для цього планують послуговуватися мето-

дом тактичного урбанізму. Тактичний урбанізм — це підхід, що характеризується масштабними, тимчасовими й бюджетними перетвореннями територій для підвищення комфорту та функціональності міського простору. Як зазначається на інстаграмсторінці проекту TORV Kyiv: «Тактичний урбанізм дає громадам можливість контролювати свої громадські простори, перетворюючи повсякденні вулиці на яскраві місця, орієнтовані на людей, які відображають потреби та бажання тих, хто там живе. Вносячи швидкі та недорогі зміни до міського довкілля, тактичний урбанізм дає кожному — незалежно від походження чи ресурсів — шанс створити місто, яке буде кращим і доступнішим для всіх».

Отже, данський урбаніст хоче перетворити пустельну Контрактову площу на яскраву оазу. У проекті передбачено встановити там кашпо з деревами, які забезпечать затінок і прохолоду у спекотні літні дні та стануть живою прикрасою для порожнеч. Також мають розмістити ігровий майданчик із дорожнім рухом, де діти зможуть вчитись їздити на велосипеді, та різні інноваційні

засоби фізичної активності. Крім того, майданчики для скейтбордингу, стрітболу й інших видів спорту. Поруч будуть сучасні шахові столи та великі шахові площини з модернізованими фігурами, а на зимовий період відкриють безкоштовну ковзанку. На локації планують облаштувати зону для проведення різноманітних культурних заходів, таких як: виставки, кінопокази просто неба, концерти тощо. Організатори мають на меті зробити оновлений простір інклюзивним і доступним для всіх: щоб його могли відвідувати ветерани та їхні сім'ї, літні люди, діти, особи з обмеженими можливостями тощо. У центрі Контрактової планують розташувати модернізовані місця для відпочинку, а також встановити сонячні панелі, щоб можна було в будь-який момент підзарядити гаджети. TORV працюватиме і влітку, і взимку.

Українсько-данська громадська організація «DIY Україна» співпрацює з містянами й прово-

дить онлайн-опитування про бачення Контрактової площі мешканцями столиці. Очікується, що реконструкція розпочнеться вже у 2025 році, а сам простір проіснує до 2027 року. Раніше Мікаель Колвілл-Андерсен організував проєкт Bikes 4 Ukraine, що транспортує вживані велосипеди з різних міст Європи до України та влітку 2024 року створив у Києві терапевтичний сад у скандинавському стилі.

*Матеріал і фото підготувала
Вікторія Руденко
Візуалізація із сайту
diy-ukraine.com*

Втрата дому під час війни — як отримати компенсацію від держави за зруйноване житло?

Воєнні злочини країни-агресорки продовжують нищити українські міста і села, залишаючи тисячі сімей без даху над головою. Втрата оселі, одне з найстрашніших лих, яке може статися. Адже як тяжко усвідомлювати, що те місце, де ти облаштовував сімейне гніздечко, куди вкладав сили і гроші, тепер перетворюється на купку нікому не потрібних уламків. Саме така ситуація трапилася з Наталією Швець, жителькою Макарова, та ще однією мешканкою Києва (ім'я жінки приховано на її прохання). Тож жінки звернулися до державних органів, щоб отримати компенсацію за зруйноване житло. Про подробиці їхніх справ, отримання компенсації та коментарі юристки читайте в нашому матеріалі.

Наш дім зруйновано

Макарів

24 лютого 2022 року на порозі кожної української родини з'явилася війна. Чийсь будинок витримав випробування зброєю, у когось отримав незначні «поранення», проте в більшості людей домівки залишилися непридатними для життя. Така ж ситуація трапилася і з будинком мами Наталії, коли в Макарові зайшли російські військові і почали нищити все довкола.

«Це було, здається, 12 березня 2022 року. Нас тоді не було вдома, оскільки на той час ми виїхали всією сім'єю до Івано-Франківської області. В той період у Макарові було особливо небезпечно, бо туди саме зайшли російські військові. Багато вони шкоди наробили: бомбили, стріляли... Але, на щастя, ми встигли виїхати до їхнього приходу», — пригадує жінка.

Той будинок належав матері Наталії, яку жінка забрала до себе ще на початку повномасштабної війни. Проте мати мала плани повернутися до рідної оселі, як тільки стихнуть активні бойові дії. Та, на жаль, не склалося, оскільки ворожі військові не лишили для власниці нічого живого. Наталія з боєм описує, як сильно росіяни понівечили батьківську хату:

«Раніше в мамі біля будинку цвіли пишні квіти, садок красивий був, полуницю вирощували, а зараз там все заросло, бо й доглядати немає чого. Після ворожих дій там не залишилося нічого: ні сараю, ні погребу, тільки рештки будинку. Фруктові дерева, які росли біля будинку, погоріли. А величезний горіх, що ріс на подвір'ї, розбито навпіл, від коліс величезного дерева лишився тільки пенюк, від якого де-не-де відростають нові пагони. Весь город всіяний металевими уламками. На груші висіли ворота із сусіднього двору, бо якраз поруч був приліт. Усі шафи в будинку розбиті, двері вибиті, штори на вулиці лежали, карнизи десь в інший бік відкинуло. Не вціліло жодне вікно, вибиті абсолютно всі».

Від побаченого краялося серце, але щось вдіяти вже було неможливо. Треба було вирішувати питання з житлом та шукати фінанси на відновлення. Тому родина почала цікавитися державними програмами, які допомагали людям з ремонтом оселі. Наталія пригадує, що спочатку дізналася про те, що деякі українці почали отримувати фінансову підтримку для ремонту дрібніших пошкоджень: ремонту даху, лагодження покриття тощо. А вже з 2024 року розпочала свою роботу програма «Відновлення».

Київ

Ситуація й досьогодні не змінюється: росіяни й надалі продовжують трощити оселі українців. Наприклад, 24 квітня під час масованої атаки агресора на столицю постраждало чимало будівель цивільної інфраструктури. Тоді багато горя дісталось жителям, зокрема, Святошинського району.

Мешканка Святошина (ім'я жінки приховано на її прохання) з острахом пригадує той день, коли від ворожих обстрілів постраждала її квартира. Вона чітко відтворює хронологію подій:

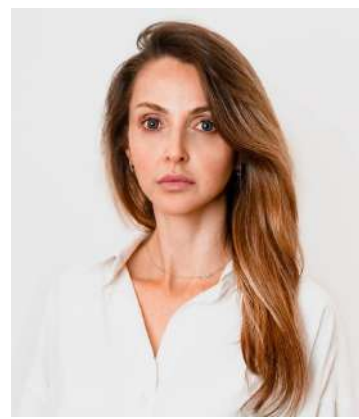
«Ми прокинулися близько першої години ночі від звуків потужних вибухів. Мені все кортіло підійти до вікна на кухні, яке ми лишили привідкритим у режимі провітрювання. Але, на щастя, мене зупинили, бо за кілька хвилин знову приліт та вибух. Вікно, до якого я хотіла йти, з гуркотом випало».

Виразні картини потрощеного помешкання назавжди залишаються в пам'яті киянки. Кухонне вікно впало на вазони, які стояли поруч на підвіконні. Величезне вікно, яке знаходилося в кімнаті, вигнулося від вибухової хвилі, балкон відкрився, але більш-менш вцілів.

«Десь хвилин через 20 до мого чоловіка додзвонилася моя подруга. Вона сказала, що вони живі, але залишилися без квартири. Тоді вибух зачепив її п'ятиповерхівку. Там постраждали абсолютно всі квартири», — пригадує жінка.

Кроки до отримання бажаного сертифікату на відновлення будинку

На сьогодні в Україні діють спеціальні механізми, які забезпечують українців необхідною компенсацією за зруйноване житло. Процедура отримання та використання житлових сертифікатів регулюють Закон № 2923-IX «Про компенсацію за пошкодження та знищення окремих категорій об'єктів нерухомого майна внаслідок бойових дій,

Іванна Ващук,

керівник напрямку з юридичних питань практики корпоративного права та M&A адвокатського об'єднання Investment Lawyer Group

терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України, Державний реєстр майна, пошкодженого та знищеного внаслідок бойових дій, терористичних актів, диверсій, спричинених збройною агресією Російської Федерації проти України» від 11 грудня 2024 року та Постанова Кабінету Міністрів № 600 «Про затвердження Порядку надання компенсації за знищені об'єкти нерухомого майна» від 30 травня 2023 року.

Процес надання компенсації за зруйноване житло детально пояснює Іванна Ващук, керівник напрямку з юридичних питань практики корпоративного права та M&A адвокатського об'єднання Investment Lawyer Group. Вона зазначає, що подати заяву для отримання житлового сертифікату можуть фізособи, громадяни Укра-

їни, які втратили житло внаслідок бойових дій з 24 лютого 2022 року, та за умови відсутності судимості за злочини проти держави та включення їх до санкційного списку. Експертка зауважує, що, згідно із Законом про державний бюджет України на 2025 рік, на реалізацію програми «ЄВідновлення» передбачено 4 млрд грн.

Іванна Ващук надає покрокову інструкцію порядку дій людини, яка хоче отримати компенсацію за зруйноване житло. Спочатку варто зареєструвати інформацію через застосунок «Дія» або через ЦНАП чи нотаріуса для подання заяви в паперовій формі. Разом із заявою громадяни також мають надати свої документи, що підтверджують право власності на майно, договори інвестування в будівництво (на незавершений об'єкт нерухомості), свідоцтво про спадщину (якщо заявник є спадкоємцем) та інші документи, що засвідчують право на компенсацію. Після розгляду заяви комісією та визначення суми компенсації житловий сертифікат з'явиться у застосунку «Дія».

Оновлене житло та компенсація

Макарів

Дізнавшись детальніше про програму «ЄВідновлення», чоловік Наталії почав збирати всі необхідні документи. Після подачі заявки до їхнього будинку приїжджали представники різноманітних структур, фіксували рівень пошкодження, детально обраховували всі збитки, затверджували це відповідними документами.

«Я вам скажу, що доволі швидко ми змогли досягти результату. Чоловік поїхав, все дізнався, і близько місяця знадобилося, щоб отримати кошти. А вже після цього ми почали підбирати квартиру, яка підходила б нам за ціною та іншими бажаними параметрами», — ділиться своїми враженнями Наталія.

Відбудовою старого дому сім'я Швець не планувала займатися. Наталії 65, чоловікові 70, мамі вже 91 буде цього року. Сили на будівництво з нуля вже були не ті. Тому родина вирішила витратити компенсовані кошти на купівлю квартири. Наталія пояснює, звідки взялося таке рішення:

«У мене є дві доньки. Обидві живуть і працюють у Києві. Тому ми подумали і вирішили придбати квартиру в Києві. Бо на відбудову хати в Макарові треба багато коштів, сил і здоров'я. А цього всього, на жаль, у нас не було вдосталь. А гроші на придбання нового житла ми могли отримати. Наші будинки оцінили у відповідну суму, яку потім видали нам на придбання нового помешкання».

Наталія ділиться важливою новиною — у березні 2024 року вони придбали квартиру. Нова домівка простора, знаходиться в хорошому районі столиці і має прекрасні умови для проживання. Тому допомогою держави жінка задоволена. Вона вважає програму доволі дієвою, бо має тепер дах над головою.

Та попри купівлю нового житла, Наталія з мамою не забувають про попередній шматочок своєї історії.

«Особливо шкода мені свою маму, яка на старість залишилася без свого будинку. Вони з батьком будували все самі, а тепер від їхньої праці є тільки уламки. Моя мама людина землі: виросла в селі, любила працювати в дворі біля хати, а зараз життя в двокімнатній квартирі для неї дуже незвичне. Буває, вона проситься до рідного дому. Ми привозимо її в Макарів, вона посидить біля будинку, про щось своє подумає, подивиться і повертається назад», — з краплиною туги говорить жінка.

Київ

Жителька Святошинського району розповідає, що одразу після вибуху на місці події почали з'їжджатися різні служби, зокрема поліція. Правоохоронці ходили, опитували постраждалих, приймали заяви, фіксували всі пошкодження. Тоді було дуже багато повідомлень про зруйноване житло.

Киянка зазначає, що після цього постала потреба податися на програму допомоги. Спочатку вони з родиною дізналися про фінансову допомогу від мера міста — Віталія Кличка. Потерпілим видавали по 10 тисяч гривень фінансової підтримки, родині мешканки Святошинського району кошти зарахували протягом кількох днів, що виявилось дуже оперативно.

«Потім ми дізналися, що пошкодження можна зафіксувати і оформити через застосунок Дія. Якщо квартира зареєстрована в ЦНАПі, то власник міг зробити 5 фотографій пошкоджень, описати їх і подати заявку на відшкодування. Ми так і зробили, а вже за кілька днів до нас прийшла комісія, щоб наживо зафіксувати руйнування», — повідомляє жінка.

Після візиту відповідної комісії було ухвалено рішення замінювати повністю всі вікна. Гроші на ремонтні роботи мали зарахуватися на картку власника, але є головна умова проведення ремонту — наймати можна лише партнерські ремонтні бригади.

«Гроші ми поки що чекаємо. Зараз тимчасово вставили вікна на місце, проте пошкодження та щілини нікуди не зникли. Вже після виконання ремонтних робіт ми сфотографуємо свою оселю у відновленому стані, щоб показати результати дії органів влади. Але зараз ми перебуваємо в режимі очікування», — підкреслює мешканка Святошина.

Юридичні нюанси: на що варто звернути увагу для успішного отримання компенсації

Іванна Ващук наголошує, що успішність отримання допомоги від держави залежить від кількох важливих нюансів. Експертка зазначає, що багатьох людей зупиняють типові труднощі, які часто трапляються під час процесу отримання компенсації. В умовах обмеже-

ного доступу до зони бойових дій або небезпечних територій процедура оцінки зруйнованого або пошкодженого житла може затягуватися на тижні або місяці. Система не передбачає чіткої процедури оскарження рішень державних органів, зокрема у випадку відмови в наданні сертифіката або визначенні об'єкта непридатним для компенсації. Затримка виплат продавцю після укладення угоди (до п'яти днів) знижує довіру до житлових сертифікатів, оскільки продавці не готові чекати кошти без гарантій.

Проте керівник напрямку з юридичних питань практики корпоративного права та M&A адвокатського об'єднання Investment Lawyer Group не радить відмовлятися від компенсації.

«Я раджу не зволікати з отриманням коштів, оскільки обмежене саме фінансування програми. Ще одна порада — якщо вартість обраного житла перевищує суму, зазначену в сертифікаті, покупку необхідно сплатити різницю власними коштами. Однак програма «ЄВідновлення» сумісна з програмою «ЄОселя», тому існує можливість покрити різницю за рахунок наданих кредитних коштів. Якщо ж вартість є меншою, нотаріус фіксує це в Реєстрі пошкодженого і знищеного майна, передбачаючи, що різниця буде компенсована людині після стягнення репарацій з російської федерації», — пояснює Іванна.

Навіть якщо здається, що процес компенсації складний — не варто відмовлятися від свого права. Зберіть документи, зареєструйте руйнування — і дійте. Допомога існує. І вона може стати першим кроком до відновлення.

Авторка **Тетяна Алієва**
Фото зруйнованого житла
Наталії Швець

ДІАГНОЗ ІНАКОДУМЦЯМ: каральна психіатрія як зброя репресій

У 1973 році київський математик Леонід Плющ був звинувачений у зберіганні та поширенні забороненої літератури. Під час обшуку в нього вдома слідчі знайшли матеріали, які містили інструкції, як поводитись на допитах, як триматись перед слідством, як не зламатись. Усе це, з погляду радянської влади, свідчило не просто про опір, а про «антидержавність». За це інакомислення дисидент отримав найстрашніший вирок — діагноз «повільноплинна шизофренія». Як говорив один з її «винахідників» Георгій Морозов — це хвороба, у якої немає симптомів, галюцинацій та будь-яких проявів, а шизофренія є.

Тіло можна замкнути в 4-х стінах в'язниці, можна вислати в Сибір, «посталінськи» розстріляти, а свідомість — зламати. Це був метод ізоляції і зламу, не лікування. Бо лікувати не було від чого.

Історія Леоніда Плюща стала відомою у світі завдяки зусиллям дружини, правозахисників і міжнародних інтелектуалів. За нього заступались у Франції, Канаді, США, присвячували йому книги, за нього виходили на акції протесту. Під тиском громадськості влада змушена була відпустити діяча — він виїхав за кордон, де став знаковою постаттю українського культурного відродження та спротиву.

Але ця страшна історія — лише одна з багатьох.

У роки П'яської весни 1968 року радянська влада стикнулася із новим типом опору — мирним протестом, самвидавом, відкритими листами й культурним супротивом. Відкрито вбивати інакодумців стало неможливо: СРСР, велика держава, позиціонувала себе переможцем Другої світової та намагалась удавати частину цивілізованого світу. Тому репресії набули іншої форми — медичної. Каральна психіатрія стала способом знешкодження активістів без галасу і слідів. Суд замінили експертизою, вирок — діагнозом, повільне вбивство — лікуванням, а тюрму — психіатричною лікарнею.

Інакодумці, автори самвидаву, дисиденти, ті, хто намагався втекти з країни або просто мали нестандартне бачення світу, — усі вони ризикували отримати офіційний діагноз «повільноплинна шизофренія».

Одним з ідеологів цієї системи був Андрій Сніжневський — радянський психіатр та «автор» хвороби, під яку підпадали будь-які відхилення від «нормальної радянської поведінки». Наукову й законодавчу базу для цих зловживань створювали в Інституті імені Сербського. Його працівники розробляли інструкції, за якими людину могли примусово госпіталізувати без згоди, без права на адвоката або незалежну експертизу. Це прямо суперечило статті 9 Міжнародного пакту про громадянські та політичні права ООН, але система на це не зважала.

Живою битою в руках лікарів були санітари-в'язні, яким фізичне знущання над пацієнтами було в задоволенні. Абсолютно здорових людей заселяли з психічнохворими, кололи великі дози нейролептиків, давали медикаменти, які викликали фізичні страждання, апатію й галюцинації. Використовували експериментальні тортури: свердлили здорові зуби, обмотували в ковдру та занурювали у воду, після чого діставали, але залишали в ковдрі, яка, висихаючи, до смертельного болю стягувала собою шкіру пацієнта.

Вийти з психіатричної лікарні можна було лише відмовившись від своїх переконань. Був і другий варіант — смерть.

Сьогодні ми маємо можливість зазирнути в архіви КДБ, які проливають світло на масштаби застосування каральної психіатрії. Документи засвідчують, що це була централізована система, контрольована вищими органами влади.

Наш співрозмовник — **Андрій Когут**, директор Галузевого державного архіву Служби безпеки України.

— Що собою являла каральна психіатрія в Радянському Союзі, зокрема на території України? Як вона проявлялась?

— Каральна психіатрія була одним із важливих інструментів контролю суспільства, особливо тієї його частини, яка мала сміливість говорити, виступати проти комуністичної партії та режиму. Це ті, кого ми зараз називаємо дисидентами, навіть якщо вони самі себе так не називали. Масово цей інструмент почав застосовуватися з 60-х років і діяв до розпаду Радянського Союзу. Україна не була унікальною у застосуванні каральної психіатрії, а була частиною загальної системи.

— На території України як осередок репресивної медицини діяла тільки Дніпропетровська психіатрична лікарня?

— Якщо ми говоримо власне про лікарні закритого типу, які перебували в системі МВС, то так. Проте проблематика каральної психіатрії не є до кінця дослідженою, і є свідчення про утримання репресованих осіб в інших лікарнях. Участь і залучення інших психіатричних лікарень до потреб радянських репресій потребує подальших докладніших досліджень.

— Ким були найвідоміші жертви каральної психіатрії з Київщини?

— Серед найбільш відомих жертв каральної психіатрії з Києва та Київської області у справах ГДА СБУ проходять Леонід Плющ, Микола Плахотнюк, Анатолій Лупиніс, Борис Ковгар, Василь Рубан. Також є справи та свідчення на осіб, які пов'язані з правозахисною діяльністю проти каральної психіатрії, як, наприклад, про Семена Глузмана.

— Чи можемо ми говорити про каральну психіатрію як продовження репресій?

— Порівняно з іншими репресивними інструментами режиму, каральна психіатрія була засобом крайнього впливу. Її застосовували проти тих, хто не боявся ув'язнення чи концтаборів. Це був один із крайніх інструментів для максимального залякування та одночас-

Директор
Галузевого державного архіву
Служби безпеки України
Андрій Когут

ної дискредитації людини. Після смерті Сталіна члени комуністичної партії були налякані масштабом розстрілів і, відповідно, відбулися певні зміни в тому, як застосовувати сам механізм репресій. Тому основна увага вже була приділена так званій профілактиці. З людиною спочатку намагалися поговорити, переконати її, що її погляди помилкові. І вже коли не вдавалося переконати, відбувався арешт. Каральна ж психіатрія була останньою спробою зламати людину.

— Яким був шанс «завчасно» вийти з лікарні?

— Не було визначено терміну. Запропореним до «лікарень» потрібно було здатися, визнати, що система їх зламала, погодитись підписати все, що від них хотіли. На відміну від ув'язнень, перебування у психіатричній лікарні могло тривати вічно, доки система не вирішить, що людина одужала.

— Чи є дані про кількість таких репресованих людей?

— Важко встановити кількість репресованих, котрі були запропорені на примусове лікування. Серед утримуваних у Дніпропетровській спецпсихлікарні були як політичні, так і кримінальні в'язні, які справді потребували лікування. Без опрацювання архіву Дніпропетровської психіатричної лікарні це складно встановити. Попри те, що цей архів був переміщений до Києва, його науково-технічна обробка все ще не завершена, тож він поки не відкритий для дослідників. На основі Галузевого державного архіву Служби безпеки України ми

спробували оцінити приблизну кількість осіб, які, швидше за все, були піддані примусовому лікуванню — це близько тисячі осіб.

Попри падіння СРСР, методи каральної психіатрії не зникли безслідно. Вони трансформувалися. У Криму, після окупації півострова росією, зафіксовані випадки застосування психіатрії проти кримських татар та

українських активістів. Наразі Україна не має доступу до цієї інформації.

Каральна психіатрія — це символ жорстокості, на яку може перетворитись медицина, коли вона втрачає моральні орієнтири, не зважає на свої головні принципи і стає інструментом влади. Сьогодні,

в епоху нових авторитарних режимів і викликів для прав людини, важливо пам'ятати про каральну психіатрію — це щеплення від повторення минулого.

Це історія про те, як легко наука стає зброєю, а лікар — катом, як заборонено було думати інакше, сумніватися в правоті влади, читати «не ті» книжки або просто бути «не таким». Діагнозом по-

кривали бажання свободи. Лікарми гальмували думки. Уколами знищували свідомість.

Але навіть у глухих стінах психіатричних лікарень пробивалося світло спротиву. Люди, яких мали зламати, виживали, а іноді, як Леонід Плющ, ставали голосом цілого покоління.

Авторка Астхик Чобанян

Чи заговорив Київ англійською

Рік тому, 26 червня 2024 року, було підписано Закон про застосування англійської мови в Україні.

Законом закріплено статус англійської мови як однієї з мов міжнародного спілкування в Україні та визначено перелік посадовців, які повинні володіти англійською.

Він унормував особливості застосування англійської в роботі держорганів, органів місцевого самоврядування, підрозділів екстреної допомоги, освіти, правоохоронних органів тощо. Це зроблено для підвищення конкурентоспроможності України, зростання її інвестиційної та туристичної привабливості, а також для того, щоб більше українців опановували англійську мову.

На сьогоднішній день знати англійську мову — бути сучасним, прогресивним та відкритим світові.

Англійською мовою розмовляє кожен четвертий житель планети і вона вже давно стала важливим елементом освіти й в Україні. Англійська — обов'язковий предмет у школах, починаючи з початкових класів. Наші батьки, хоч і не мали змоги вивчати англійську самі, завжди наголошували на її важливості, переконуючи своїх дітей, що це ключ до нових можливостей у житті.

Тож чи готовий Київ — одне з найбільших і найдревніших міст Європи — до вживання англійської? Він справляє враження міста, що рухається в ногу з часом. З року в рік місто робить кроки в бік розширення використання англійської мови в різних сферах — від туризму до бізнесу.

Багато киян використовують англійську здебільшого у випадках, коли це є необхідністю — наприклад, при спілкуванні з іноземцями або в робочому середовищі. Але часто люди бояться зробити помилку або відчувають невпевненість, коли йдеться про використання мови в повсякденному житті. Водночас, завдяки популярним серіалам та музиці, молодь на сьогоднішній день краще володіє англійською, ніж попередні покоління, і часто сприймає її як

частину культурного контексту, з яким стикається щодня.

Прогулюючись по центру Києва, можна легко помітити, скільки англомовних українців зустрічається на вулицях, і англійську мову чуєш практично повсюди. Однак варто лише трохи відійти від центральних вулиць, як ситуація змінюється. У спальних районах, на ринках чи в комунальних установах знайти когось, хто спілкується англійською, може бути справжньою проблемою. Це демонструє, що англійська мова в Києві все ще сприймається як «додатковий» елемент, а не як частина повсякденного життя.

Тим часом, якщо проаналізувати сайти з пошуку роботи, англійська все частіше — серед вимог роботодавців до пошукачів.

А згідно з соціологічним опитуванням, проведеним КМІС у грудні 2022 — січні 2023 року, інтегральний показник рівня володіння англійською мовою за 10-ти бальною шкалою становить 4,55 серед киян і є найвищим показником в Україні. При цьому частка тих, хто володіє англійською серед знавців іноземних мов (польської, німецької, французької, іспанської, угорської, турецької) складає 73,6 відсотка серед мешканців столиці.

Наскільки місто все ж готове до використання англійської в повсякденному житті, які бар'єри існують, наскільки

поширене володіння мовою серед киян та який загальний рівень знання англійської мови серед киян різного віку — коментує **філолог та репетитор англійської мови Марія Малиш**:

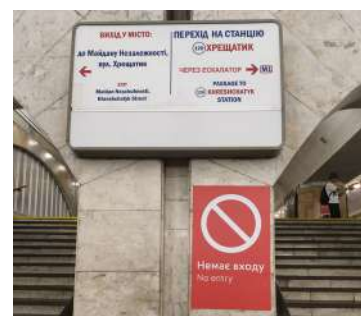
Якщо казати про старших людей, мені здається, що вони вже не бачать сенсу вивчати англійську, бо вони звикли жити без неї. І навіть десь вважають, що це загрожує українській мові, особливо в освіті та публічному просторі. Все це через неправильні акценти щодо мовної політики. Англійська не має замінити українську, а тільки доповнювати її як інструмент для зовнішньої комунікації. А молодь, наприклад, зараз активно вивчає англійську, показники з минулого року ростуть, і вони не тільки цікавляться цією мовою задля освіти, а й щоб не боятися вільно розмовляти, бо Україна — це Європа.

— Які основні бар'єри заважають вивчати англійську мову?

— Насамперед основними бар'єрами є страх і відсутність практики. Багато людей звикли, що англійська — це не основна мова, і не беруться за вивчення. Все ж таки це необхідна мова у повсякденному житті. Також деякі кияни вважають, що вивчення мов — це дорого, хоча насправді є безліч безкоштовних ресурсів, таких як блоги та спеціальні додатки для вивчення англійської мови, якими активно користуються багато киян.

— До речі, які методи вивчення англійської мови найбільш ефективні для молоді у Києві?

— Додатки, як Duolingo і Memrise, дозволяють вивчати мову в зручному темпі та доступні на різних рівнях знань. І, звісно, те, що люблять більше за все мої маленькі учні, — це перегляд фільмів та серіалів англійською. Також дуже ефективні заняття з носіями мови. Спілкування з носіями мови через онлайн-платформи, такі як Italki

чи Preply, допомагає покращити розмовні навички та оволодіти живою мовою.

— Останнє — і, мабуть, головне питання: наскільки ж Київ готовий до англійської мови?

— Місто вже робить великі кроки. Можна помітити, що все більше з'являється двомовних вивісок, у громадському транспорті лунає англійська, проводяться безкоштовні курси, але це залежить не лише від держави, а й від самої людини. Я можу сказати, що з кожним роком все більше людей цікавляться онлайн-уроками, і це теж є великим прогресом. Інколи, заради інтересу, я запитую своїх учнів: вам англійська потрібна, тому що ви плануєте виїхати за кордон? І 80 відсотків — це звичайні кияни, які просто хочуть відчувати себе, як то кажуть, «як риба у воді», відповідають: ні, хочемо зі знанням цієї мови працювати, навчатися і спілкуватися з іноземними друзями, а їх у Києві зараз дуже багато.

Тож Київ — у процесі. Він ще не повністю англомовно відкритий, але впевнено рухається в цьому напрямку. І як швидко місто заговорить англійською — залежить від того, чи готові ми виходити з мовної зони комфорту і робити перший крок назустріч іншому.

Авторка Діана Терлецька
Фото Романа Ратушного

Київ у цифрі: як технології перетворюють столицю на місто майбутнього

«Розумні міста будують не з цегли та цементу, а з даних та інновацій». Цю фразу можна почути майже на кожній урбаністичній конференції чи виставці. І сенс цих слів добре розумієш у Києві. Цієї весни технологічні досягнення української столиці отримали визнання на глобальному рівні: додаток «Київ Цифровий» здобув нагороду Global Mobile Award, яку ще називають «Оскар» мобільних інновацій». На щорічному конкурсі, який відбувся в Барселоні, журі нагородило застосунок за швидкі сповіщення, допомогу під час надзвичайних ситуацій та турботу про психічне здоров'я користувачів. Що зрозуміло, адже додаток довів свою важливість саме під час війни. Київ Цифровий став не просто застосунком, а важливим інструментом для містян у кризових ситуаціях.

«Київ цифровий» з'явився в 2021 році. Він є частиною великої ініціативи Kyiv Smart City, яка впроваджує сучасні технології в життя столиці. У рамках цієї програми з'явилися картка киянина, електронний запис до садочків, система моніторингу якості повітря та інші сервіси. За чотири роки, на які припали пандемія та повномасштабне російське вторгнення, додаток перетворився на потужну цифрову екосистему столиці, яка щодня допомагає мешканцям вирішувати побутові завдання, орієнтуватися в місті, дбати про безпеку і допомагати армії.

Зараз у застосунку доступні десятки функцій: оплата проїзду в транспорті, паркування, сповіщення про комунальні послуги, евакуацію авто, мапи укриттів, пошук аптек і АЗС під час блекаутів, опитування містян, електронні голосування за благоустрій. Можна навіть подати скаргу або підтримати перейменування вулиці в один дотик. Усе це з телефону, без черг, без паперів, без зайвого стресу.

40-річний Андрій, аналітик ІТ-компанії, згадує, як два роки тому по-справжньому оцінив силу сервісу. «Приймав влаштовуватись на роботу на Дмитрівську. Був у відділі кадрів хвилин 20, виходжу — а автівки немає», — розповідає він.

З'ясувалося, автомобіль евакуйовали. І про це киянина повідомив «Київ Цифровий»: «Я побачив, куди забрали моє авто, сплатив штраф, оплатив «послуги» евакуатора, оформив документи і забрав авто без черг. Усе зайняло годину. Це був день змішаних емоцій, але «Київ Цифровий» зберіг мені час та нерви».

Це і є втілення концепції Smart City — міста, яке не лише покривається Wi-Fi, а й гнучко адаптується до потреб жителів. У світі існує багато схожих додатків. NYC 311 у Нью-Йорку дозволяє скажитись на занадто сильний шум, DubaiNow об'єднує 130 держпослуг, зокрема подачу заяви на шлюб чи запис дитини до школи; у Гельсінкі можна відстежити свій «вуглецевий слід», а в Сеулі — якість повітря в реальному часі. Є також FixMyStreet у Лондоні, де жителі повідомляють про ями на дорозі. Але саме «Київ Цифровий» став унікальним прикладом швидкої адаптації під воєнні умови: коли від цифрового рішення залежить не просто зручність, а безпека і навіть життя.

Сервіси постійно оновлюються. Один із останніх і найемоційніших — «Адопція тварин». Війна залишила багато хвостатих без дому. У притулках Києва та області перебувають понад сім тисяч собак і котів. Тепер у додатку можна

знайти фото тваринки, яка чекає на нову родину, скористатися фільтрами — за віком, статтю чи розміром — і навіть додати вподобаних до обраного, щоб повернутися до вибору пізніше, — повідомила Юлія Устич, менеджерка проєктів додатку «Київ Цифровий». Картками тварин можна ділитися з друзями та рідними — раптом саме серед них знайдеться новий господар для когось із чотирилапих.

Додаток допомагає й військовослужбовцям. Електронний кабінет захисника дає змогу подати заявку на допомогу, реабілітацію, психологічну підтримку, отримати послуги слухопротезування, оформити матеріальну допомогу або звернутися за підтримкою для дітей. А підбірка «Дякуємо захисникам» збирає всі доступні послуги — від медичних до юридичних і побутових. Користування цим кабінетом — просте й зрозуміле, а сам сервіс працює у форматі «єдиного вікна».

У 2024 році Київ посів 13 місце серед 193 міст світу в рейтингу Local Online Services Index від ООН, обійшовши Париж, Рим і Відень. Цей індекс оцінює рівень цифровізації, доступність онлайн-послуг, електронну демократію та інфраструктуру. Усе це — завдяки системному впровадженню електронних сервісів, передусім через «Київ Цифровий».

«Обличчя Києва на міжнародній арені дуже змінилось за останні роки, — каже Вікторія Іцкович з команди проєкту. — Нас стали сприймати по-іншому, зокрема завдяки нашим цифровим рішенням, які продовжують вражати міжнародні компанії та задавати високу планку для інших країн».

Сьогодні застосунок має 41 міський сервіс, чотири інтерактивні карти та тисячі позитивних відгуків. Він адаптований для людей із порушеннями зору, підтримує VoiceOver і TalkBack (спеціальні функції, які читають вголос текст на екрані смартфона) та alt-тексти (описи картинок, які допомагають зрозуміти, що на них зображено). Користувачі можуть сплачувати комуналку, брати участь у зборах ОСББ, переглядати дані про повітря, водопостачання, енергетику, залишати звернення, а також брати участь у міських опитуваннях, які реально впливають на політику міста.

«Розумне місто — не те, що має найбільше гаджетів, а те, що використовує технології для покращення життя своїх громадян» — ще одна улюблена фраза урбаністів. Київ впевнено іде цим шляхом.

Автор Андрій Береговий
Колаж з фейсбук-сторінки
Київ Цифровий

«Риболовне» театральне рев'ю

Війна суттєво вплинула на стиль дозвілля та театральне життя киян, адже тривоги — це звичайне явище, а великі видовищні проекти — ні. На «сцену вийшли» блогери: вони створюють медіамайданчики, співпрацюють з експертами, підсвічують медіаподії, пропонують власну аналітику, адже охопити діяльність численних київських театрів різної форми власності й концепцій — справа нелегка! Проте будь-який блогер діє в умовах конкуренції, отже, має бути креативним і пропонувати унікальний контент аудиторії. Завдяки таким різноманітним медіапроектам, у театральне життя Києва занурюється все більше й більше глядачів. Відвідувати театри стало модно, а на топові вистави квитків не дістати навіть через OLX.

Про особливості сезону, шалене різноманіття прем'єрних вистав, непростий процес деколонізації репертуару театрів та інше розповідає театральний аналітик, засновник проекту «Театральна риболовля» Сергій Винниченко.

Про особливості театального сезону

Дату початку та завершення театального міжсезоння кожен театр визначає для себе окремо, але більшість перезавантажується у період червень–липень. Натомість є такі, які перебирають на себе глядачів цих літніх місяців, а йдуть у відпустку ближче до осені. Для «театального риболова» чіткість та визначеність має значення, адже прив'язано це чітко до Міжнародного дня рибалки, який (скажу по секрету), у цьому випадку важливіший за День театру (сміється). Зазвичай це екватор року — середина липня, тому свої розрахунки щодо театального сезону я прив'язую до цієї дати.

Отже, пропоную сфокусуватись на київському театальному житті. Питома вага столичних прем'єр доходить до 40%: понад двісті назв від шести сотень всеукраїнських прем'єр. Тобто ми вийшли на показники докартинного періоду! Це при тому, що грати вистави сьогодні — це тотальний ризик та залежність не лише від трафіку, а ще й від ворожої активності, тривалості сирен та багатьох інших чинників. Суперскладна ситуація із театрами на прифронтових територіях. Але вони радо зустрічають глядача на сценах в укритті, випускають прем'єри та доводять нашу незламність і в культурному просторі також.

Про ажіотаж відвідування театрів під час війни

Ми з вами стали свідками, як театр увірвався до медійного простору. Чому? Тому що глядач «дізнався» про його існування в ширшому сенсі цього мистецького явища. А чому раніше він не дізнався? Уся справа в комунікації. Якщо інші видовища та розваги передусім «запаковували» свій продукт афішою, рекламою, активностями в соцмережах тощо, то в театрі створювали певний шедевр (що б це не значило в лапках чи без них), а потім сподівалися, що глядач якимось дивним чином має про це самостійно дізнатися. Згоден, не дуже логічно, але саме так все й відбувалося. Останнім часом театр став помітним масовому глядачеві через постановку «Конотопської відьми» Івана Уривського за твором Григорія Квітки-Основ'яненка. Вистава Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка потрапила в тіток через мережі активного молодого глядача, завірусила, стала трендом та чимось новим для тітокерів. Логіка тут проста: навіть якщо ви гарно пообідали, а потім побачили рекламу, наприклад, сокового бургера, скоріш за все у вас виникне бажання його отримати тієї самої миті. Так працює реклама, і дивно ігнорувати її закони (сміється).

Якщо з «Конотопською відьмою» така історія стала можливою через «розташування зірок», то варто й далі розбиратися з особливостями «медійного вірусу» і робити більш усвідомлені кроки. Тут потрібна стратегія, а це те, що театральні керівники не дуже люблять, при тому, що загальна

пропозиція індустрії розваг, зрозуміло, зменшилась. В умовах війни не йдеться про великі фестивалі та видовища, натомість додатковий розвиток отримали український театр і література.

Про дивовижне різноманіття та київську шекспіріану

Мені завжди цікаві кількісні показники. Коли я усвідомив, що театального довідника як такого не існує, взявся до його створення власноруч. З березня 2020-го року, коли світ «зачинився» на карантин, я реалізую проект «Театральна мапа України». На зв'язок вийшло три сотні театрів. А загалом я склав поіменний перелік з семи сотень театрів країни. Плюс-мінус, на такому рівні комунікація й триває донині — відсотків 40% театрів взяли за правило надсилати матеріали про свої прем'єри та новини до Театральної стрічки новин. Це один із підпроектів «Театральної риболовлі» — він безоціночний, лише фіксує сам факт появи нової вистави, цікавинки постановки та склад команди. Виявляється, що навіть таке просте дійство, як розсилка прес-релізу, не під силу більшості театрів. А ви про складнішу комунікацію запитуйте (сміється).

Те дослідження п'ятирічної давнини, окрім іншого, зафіксувало й кількість театрів у тому чи іншому населеному пункті. Безумовно, що лідерство за Києвом. Театрів усіх форм власності у столиці понад 150, наступну сходинку посіли театри Харкова — понад 60, а на третьому театральний Львів. Певно, варто повторити дослідження й отримати зріз змін. Далеко не всі театри пережили карантин, ще

частина стали на «паузу» чи навіть зникли під час широкомасштабного вторгнення росії в Україну. З іншого боку, «Театральна риболовля» фіксує і усіляко підтримує новостворені колективи. Зовсім зі свіжого: виставою за новелою італійського драматурга, лауреата Нобелівської премії Луїджі Піранделло у березні 2025-го відкрився «Пароль: Театр», у якому камерні вистави грають у підвалі житлового будинку на Кловських пагорбах. Відновив свою роботу і театр «Арсенал», що працює на базі культурного центру «Печерськ Палац» на Арсенальній. Між іншим, це один з найстаріших народних театрів Києва з-понад столітньою історією. Попри те, що актори цього театру — люди різних професій і досвіду, режисерка Поліна Коробейник-Булюк змогла вибудувати пластичну виставу «Тепло-Холодно» й знайти спільний знаменник для кожного з учасників.

Серед молодіжних театрів можна відзначити яскраво виражену громадянську позицію. Наприклад, Музичний народний театр «FantaziaNew» до дня пам'яті Максима Кривцова зіграли виставу за його поезіями «Я поверну собі своє життя». Як відомо — це поет, життя якого обірвала російська війна проти України. Максимально чесна та щира робота, в якій грають підлітки.

Окрім усього, київські театри останнього часу — це ще й «дружне плече» театрам із прифронтових регіонів. Наприклад, Харківський театр «Березіль» так і не мав нагоди відмити своє століття, яке припало на весну 2022 року. До ювілейної дати Степан Пасічник — відомий харківський режисер, «гуру» сучасного концептуального театру, для якого характерні уні-

кальний авторський метод та впізнаваний стиль, готував прем'єру вистави «Маклена Граса» за Миколою Кулішем. Тієї самої п'єси, яку останньою в цьому театрі ставив його засновник Лесь Курбас. На фасаді театру донині висить афіша незіграної вистави. Натомість зіграти першопоказ нової роботи «Шевченко 2.0» харків'яни приїхали саме до Києва. Харківський режисер Олександр Ковшун, відомий своїми авангардними сценічними рішеннями, зробив певні творчі розвідки з питання — хто ж Тарас Шевченко для нас сьогоднішніх? Він намагається відділити монументальні нашарування та знайти під цим Людину. У виставі два Шевченки: відбувається діалог між Людиною (його грає актор Валерій Брильов) та Пам'ятником (на київській прем'єрі у виконанні відомого у 2000-і роки співака Ель Кравчука, а у Харкові його грає актор Олексій Грідасов). На сценах столичних театрів грають вистави й колективи з Миколаєва, Херсона, Сум, Луганська. Одну з нещодавніх прем'єр — «Вовчиху» за Ольгою Кобилянською — вже двічі привозив Чернівецький обласний драмтеатр.

Окрема тема — це Шекспіро-БУМ. Йдеться про два десятки вистав по всій країні, половина з яких припадає на Київ. Протягом 2024 року лише вистав «Отелло» було поставлено три! Ми навіть не встигаємо усвідомлювати, як змінюється, а фіксувати зміни допомагає, зокрема, й театр. За шекспірівськими постановками можна досліджувати зміну суспільства — вистави відображають і нашу диджитальність, і кліповість, і ще багато чого. Театр все менше відтворює завчений актором текст. За великим рахунком, якщо глядач будь-якого моменту під час вистави заплющує очі і для нього нічого не змінюється — це маркер поганої вистави. Чому нас, людей першої чверті XXI століття, мають цікавити непорозуміння у данському королівстві феодальної доби? Проте, як тільки режисер припиняє відтворювати епоху і знаходить просторову ниточку поєднання, коли з'являються впізнавані роздоріжжя з усіма цими «бути чи не бути», глядач включається і навіть може отримати важливі для себе інсайти. Але ж не Шекспіром єдиним. Фіксується й бум на «зайців» — вісім версій «За двома зайцями» за п'єсою Михайла Старицького по країні, чотири з яких у Києві. Став помітнішим й американський драматург Теннессі Вільямс — чо-

тири з п'яти нових постановок за його п'єсами на столичних сценах.

Виокремилася нова тема постановок — вистави про смерть путіна, в яких сюжети відрізняються, проте незмінним залишається процес. Яскравий приклад — це «Київська перепічка» Ірми Вітовської. Моно-вистава у форматі стендапу, який поєднує особистий досвід перших місяців вторгнення акторки із сюжетом «Аліси у Дивокраї». Сюжет змінюється до невпізнаваності й виводить Ірму з Білим Кроликом на спецзавдання у московському кремлі. Історія навколо цілої низки двійників путіна розгортається й у сатиричній виставі «Тіні», яка увійшла до репертуару «Дикого театру».

Деколонізація репертуару

Усунення російських наративів з українського простору — питання виживання нас як нації. І ми рухаємося цим шляхом. З одного боку, хотілося якомога швидше, з іншого, ми вже подолали добрячий шлях. Дослідження, над яким наразі працюю, — це порівняння театального ландшафту сьогодні з тим, що мали 10 років тому. Й попри те, що ім'я Петра Чайковського все ще зберігається у назві відомого музичного закладу, слова «російська драма» зникли з назв театрів, які там були протягом тривалого часу. Аналогічна ситуація і з драматургією. Відсоток текстів сучасних українських авторів у 2023 року склав 25% від прем'єр загалом. А вже протягом 2024-го фіксується показник на рівні 38,01%. Змінився рівень толерантності. Якщо ще у 2018 році Національний академічний драматичний театр ім. Івана Франка ставив «Ідіота» за Достоевським, а на ЯрВалу в Будинку актора звучали романи підсанкційної Віки Циганової в постановці «Чайка» за Чеховим, то сьогодні такого собі годі й уявляти. Режисер вистави «Метод 46» Олександра Гладушевського зіштовкнувся з тим, що зафіксовані в п'єсі Катерини Пенькової «Бути майстром» факти москвоцентричності українського театру взірця 2019 року, сьогодні, у 2025-у році, мають вигляд архаїки. Також прикро, що й досі доводиться говорити про дотримання мовного закону. На ютубі «Театральна риболовля» є студія із покійною мовознавицею Іриною Фаріон, де приводом до розмови стала одеська прем'єра «Золотого теля» російською мовою у лютому 2023 року.

Український театр не залишився ні з чим. З «уходом» російських авторів з репертуарного простору, харківські митці, а за ними і вся Україна, відкриває репресованих або забутих радянською владою письменників і драматургів двадцятих років минулого століття — «Розстріляне відродження». До репертуару Київського Малого театру додалась вистава із довжелезною назвою з 13 слів «Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Слобожанську Швейцарію» за мотивами однойменного роману неймовірного Майка Йогансена. Це постановка запрошеного харківського режисера Артема Вусика демонструє нам приклад візуального мистецтва в чистому вигляді! Збільшилося представництво й сучасної європейської драматургії. У «Видавництві Анетти Антоненко» вийшла шикарна серія з 17 книжок — переклади європейських авторів, частину з цих текстів театри вже взяли в роботу, решта чекає свого режисера.

Про магію театального менеджменту

Дослідження показують суттєве пожвавлення театального та літературного сегментів. Це і про кількість пропозицій, і про зростання запиту на придбання книжок та квитків до театру, і про довжелезні черги на вистави та до «Книжкового арсеналу». Проте, книговидавці вже працюють з чіткими інструментами менеджменту, добре опановують маркетинг. Число книжкових клубів суттєво зросло. Змінилася ситуація й із театральними блогерами. У соціальних мережах можна знайти тексти й враження щодо будь-якої вистави: від банальних переказів сюжетної лінії, до спроб порівняння вистав за драматургом або за режисером. Проте помітної роботи із авторами з боку театру поки ще не спостерігається. Хоча представленість блогерів на прес-показах очевидно зростає. Це свідчить про зникнення монополії на говоріння про театр. Мало кого дивує наявність політичних, спортивних або ж фешн-блогерів. Усього якихось 10 років — і театральні блогери стали звичним явищем. Про театр, виявилось, можна говорити, навіть без диплому театрознавця. Наприклад, Яна Ягніченко — блогерка, створює непересічні тексти про театральне життя, маючи юридичну освіту, Дмитро Гелівера — блогер, піарник,

що не заважає йому бути відомим автором оглядів театального життя в соцмережах. Та й у мене все ж таки економічна освіта. Кожному з нас є чим поділитися зі свого досвіду театральної надивленості. Тому виступаємо театральними провідниками та навігаторами в морі прем'єр.

Цьому, звісно, сприяє розвиток технологій, для блогера цілком достатньо телефону та акаунту в соціальній мережі. Мій театральний досвід пережив декілька етапів становлення — від сторінки на LiveJournal, до спільнот на основних сучасних майданчиків соцмедіа (фейсбук, інстаграм, ютуб) та повноцінного самостійного порталу в мережі інтернет. Було п'ять років класичного блогерства. Проте останнім часом мій фокус змістився в бік досліджень. А на цьому полі наразі максимально порожньо — про цифри українського театру дізнатися можна лише з підсумкових проєктів «Риболовлі».

Театральний блогер рекомендує

Спробую надати рекомендації «панорамно». Наприклад, у просторі національних театрів назвав би «Поромника» у Національному драмтеатрі ім. Лесі Українки — постановка Кирила Кашлікова на ірландську тему британського автора Джеза Баттерворта. Попри тривалість у 4 години 20 хвилин із двома антрактами — це абсолютне розчарування: від повільної оповіді, яка занурює у життя родини, до карколомної фінальної розв'язки! Вистава насправді варта великої сцени: понад два десятки акторів, плюс живий кролик та гусак. Абсолютний, як на мене, хіт поточного сезону — це шекспірівський «Король Лір» у Київському академічному театрі драми і комедії на лівому березі. Цією виставою хотілося б представити академічні міські театри Києва. Вистава є переконливою в усьому: від актуалізації матеріалу, суголосності сюжету із сьогоднішнім, вдале вписування Шекспіра в київські реалії (дійство розгортається в декораціях станції метро «Хрещатик») до неймовірних акторських робіт Олега Стефана, Анастасії Пустовит та режисерського вирішення. До постановки було запрошено головного режисера Львівського театру ім. Лесі Українки Дмитра Захоженка (лауреат премії Лесь Курбаса 2025 р. — прим. автора).

З прем'єр вистав камерної сцени зупинюся на «Ковзанці» Київського академічного театру «Золоті ворота». Йдеться про п'єсу сучасної литовської авторки Лаури Сінтії Черняускайте у постановці режисера з Чернівців Дмитра Леончика. Багатошарова історія, вельми вдале художнє втілення, блискучі бенефісні акторські роботи. І загалом — це чудова атмосферна робота. Приємним культурним враженням сезону в сегменті незалежних театрів стала вистава «На полі крові» за мотивами

драматичної поеми Лесі Українки, яку на сцені Камерного театру «Маланка» поставила Маргарита Стельмах-Юр. Актор Арсен Бойчук, який грає у виставі, став лавреатом премії «Чорний лотос» за головну роль у 2024 році (премія «Чорний лотос» заснована Олексієм Гладушевським і відзначає акторів, режисерів, сценаристів, драматургів кіно й театру). Цей київський театр «Маланка» заснував режисер — українець грузинського походження — Гіа Пачкорія, народжений у Луганську, і це вже аргу-

мент до відвідування. Я рекомендую подивитись тут блискучу роботу Арсена Бойчука, просто запам'ятайте, згодом подякуєте. До того ж раджу не оминати вистави навчальної сцени творчих вишів. Мої персональні хіти — «Солодка Даруся» за романом Марії Матіос від студентів Київського національного університету культури і мистецтв (майстерня режисера Петра Ільченка). Неймовірно «смачна» вийшла вистава під керівництвом викладачки акторської майстерності Анжеліки Чорноіван!

І ще один студентський хіт — це «Сімейка Адамсів» за коміксами Чарльза Адамса. Це одна з випускних вистав майстерні Михайла Урицького — режисера, викладача кафедри мистецтва театру ляльок КНУТКіТ ім. Івана Карпенка-Карого. Студенти створювали шикарні роботи протягом всього навчання, а випускаються у доросле життя справжнім акторським бешкетом, заснованим на коміксах категорії чорного гумору.

Розмовляла Аліна Лісневська

Театр на лінії фронту: яким був сезон 2024–2025

Театральний сезон 2024–2025 року в Україні став ще одним випробуванням на стійкість і водночас підтвердженням непереможності мистецтва. Попри війну, евакуації, руйнування і постійні тривоги, український театр продовжив жити, працювати, свідчити.

Театр у вигнанні: нові сцени для трупи з Маріуполя

Яскравим представником нового театрального ландшафту стали колективи, які змушені були переїхати з окупованих міст. Донецький академічний обласний драматичний театр із Маріуполя, який втратив будівлю під час бомбардування, нині працює в Ужгороді. Попри втрати, театр не тільки зберіг команду, а й активно гастролує.

У 2024 році цей колектив презентував виставу «Маріупольська драма», засновану на реальних історіях акторів, які пережили блокаду та бомбардування міста. У листопаді 2024 року театр вирушив у гастрольний тур Львівщиною, зокрема виступив з аншлагом у місті Кам'янка-Бузька. Також трупа гастролувала іншими містами нашої країни та Європою, зокрема взяла участь фестивалі BABEL F.A.S.T у Румунії. У січні 2025 року театр показав глядачеві «Маріупольську драму» в британському Манчестері.

Херсон: сцена на лінії фронту

Херсонський обласний академічний музично-драматичний театр ім. Миколи Куліша продовжує роботу навіть під постійною

загрозою обстрілів. Частина трупи працює дистанційно або їздить із гастрольями, утім сам театр не зачинений. Артисти виступають у бомбосховищах, перед військовими, містянами та їх дітьми.

У жовтні 2024 року театр представив моновиставу «Позивний "Горобчик"» у Львові, Івано-Франківську, Тернополі, Хмельницькому та Вінниці. Це перша повноцінна постановка, створена безпосередньо в Херсоні після початку повномасштабного вторгнення.

«Мені здається, що не вистава вплинула на мене, а я на неї, тому що за час окупації, коли я перебувала в Херсоні, усі ці емоції, які в мене були, згуртувалися. І от саме ця вистава була виходом усього, що я пережила та відчувала», — говорить виконавиця головної ролі Тетяна Проворова.

Також у жовтні 2024 року театр презентував виставу «Буде тобі, враже, так, як відьма скаже», засновану на п'єсі Олени Маляренко «Противанкова відьма». У ній йдеться про історію жінки, яка пережила окупацію Херсона та втратила все після підризу Каховської ГЕС.

Миколаїв: театр всупереч

У Миколаєві театральне життя також не завмерло. Місцевий

театр активно працює над новими виставами, зокрема документального формату, що базуються на свідченнях очевидців, історіях з передової та долях мирних мешканців. Сцена стає майданчиком осмислення та фіксації історичної пам'яті. У 2024-му тут оновили сцену, відновили репетиційний процес, попри перебої з електрикою й обстріли.

Особливої уваги заслуговує нова вистава «І в горі, і в радості» — особиста історія драматурга Дмитра Гедза, що поєднала теми любові, втрати й внутрішньої боротьби.

Київ: енергія великої сцени

Столиця демонструє стабільну активність і глядацький інтерес до театру. У Києві цей сезон був особливо насиченим: театри показали не одну прем'єру, а квитки на резонансні вистави розкуповувались за тижні.

У Театрі Франка феноменом стала п'єса «Калігула» — постановка за текстом Альбера Камю про абсурд влади. Це театральне дійство викликало бурхливі обговорення. Театр на Подолі представив свою версію «Конотопської відьми» — динамічну, сучасну, з яскравими сценічними рішеннями. Утім «виставою вистав» стала славнозвісна «Шафа» Молодого театру — нескінченний внутрішній експеримент.

Паралельно інші майданчики, як-от Театр драми і комедії на Лівому березі, театр на Золотих

Воротах, розширили свій репертуар новими п'єсами, сміливими експериментами й навіть залученням військових до участі у виставах. У столиці відчувається справжній голод за мистецтвом — і театри відповідають на нього без страху і компромісів.

Театр — голос незламної країни

Сезон 2024–2025 був про тих, хто залишився. Про трупи, які не здалися. Про сцени, що переміщуються містами разом із тими, хто їх створює. І про глядачів, яким потрібен театр, як повітря.

У нових постановках часто звучить не художня вигадка, а реальні голоси: з підвалів, з блоку постів, з евакуаційних поїздів. Український театр змінився — він став документальним, рефлексійним, гострим, відчайдушним. Його головна валюта тепер не оплески, а сміливість — сміливість грати, говорити, виїжджати на лінію фронту, і повертатися з виставами в деокуповані громади. Театр в Україні — живий. І ми з ним живі.

Авторка Анастасія Гунько
Фото з сайту
Херсонського обласного академічного
музично-драматичного театру
ім. Миколи Куліша

Київські каштани: символ міста у фотографіях та віршах

Київ, прадавнє місто на схилах Дніпра, має чимало символів, що формують його неповторний образ. Та серед них особливе місце посідають каштани. Їхні біло-рожеві «свічки» навесні та оксамитова зелень крон улітку стали невід'ємною частиною міського пейзажу, культурної ідентичності та, безумовно, джерелом натхнення для митців. Спробуємо дослідити, чому саме каштани набули такого знакового статусу, зосередившись на їхньому відображенні в українській поезії, візуальній пам'яті міста та перипетіях їхньої долі.

Історичний шлях каштана до серця Києва: від екзотики до символу

Цікаво, що гіркогоштан звичайний (*Aesculus hippocastanum*), який ми звикли бачити на вулицях столиці, не є автохтонним видом для України. Його батьківщина — Балканський півострів. Перші задокументовані спроби акліматизувати ці дерева в Києві датуються першою половиною XIX століття. Існує декілька версій щодо того, хто саме привіз перші саджанці. Згідно з однією з них, перші каштани з'явилися на території Києво-Печерської лаври, куди їх могли завезти монахи з паломницьких подорожей. Інші джерела пов'язують появу каштанів з ініціативою міських урядників та заможних киян, які прагнули прикрасити місто за європейським зразком.

У 1842 році розпочали активне озеленення міста, і саме в цей період каштани почали висаджувати на Бібіковському бульварі (нині бульвар Тараса Шевченка). Поширення каштанів у місті також пов'язують із загальною тенденцією до європейського озеленення міст, що активно впроваджувалася у XIX столітті. Київ, як один із великих центрів регіону, активно переймав ці практики, прагнучи створити естетично привабливі та комфортні міські простори. Каштани почали з'являтися у багатьох скверах та парках.

Проте справжнього піку своєї популярності та символічного значення каштани набули вже у XX столітті, особливо у повоєнний період. Саме у 50–60-х ро-

ках каштан остаточно закріпився як зелений символ Києва, увійшовши до герба міста того часу (квітка та листок каштана).

Фотографії різних епох фіксують цю трансформацію: від поодиноких, ще молодих дерев на старих знімках XIX століття до пишних, розлогих каштанових алей, що стали візитівкою Хрещатика, бульвару Тараса Шевченка, Володимирської гірки та багатьох інших куточків міста. Ці зображення не просто документують міський ландшафт, а й передають атмосферу Києва, його романтику, що її так часто оспівували поети.

«Київські каштани — це справді візуальний символ міста, що розкриває його історію та характер. Для мене, як фотографа, каштани символізують велич і стійкість Києва, життєвий цикл та плинність історії, а також відродження та надію з кожним цвітінням. Це не просто дерева, а частина особистих історій та спогадів киян, що створює глибокий емоційний зв'язок. Знімаючи каштани, я прагну передати спокій, надію та велич, використовуючи світло, колір та ракурси, щоб підкреслити їхню красу і символізм», — коментує фотограф Akewi.

Каштан у дзеркалі української поезії

Саме поетичне слово чи не найяскравіше закріпило за каштаном статус символу Києва. У віршах українських майстрів каштан — живий образ, наділений глибоким емоційним та символічним змістом.

Одним із найвідоміших творів про каштани є пісня «Київський вальс» (музика Платона Майбороди, слова Андрія Малишка). Рядки «Знову цвітуть каштани, / Хвиля дніпровська б'є» стали справжнім гімном весняного Києва, викликають у слухачів теплі почуття ностальгії, любові до рідного міста та захоплення його красою. Тут каштан — це символ весни, оновлення, молодості та романтичних сподівань. Цікаво, що пісня була написана у 1950 році, саме у період активної повоєнної «каштанізації» міста.

Максим Рильський, тонкий лірик та знавець природи, неодноразово звертався до образу квітучих дерев у своїй пейзажній та міській ліриці:

Ми збирали з сином
на землі каштани,
дивились довго,
як хмаринка тане,
як хмаринка тане,
як синіє синь,
як колише вітер
струни павутинь.
Або ще одна його чудова поезія:

Хто змалював
каштани густолісті
На голубому тлі?
Хто вдяг у барви
ніжно-променісті
Лоно землі?

Образ каштанового цвіту у віршах часто символізує швидкоплинність краси, ніжність та натхнення, яке дарує природа.

Ліна Костенко, з її гострим відчуттям історії та глибоким психологізмом, також не омине увагою символи Києва. У її поезії міські деталі, у тому числі каштани, можуть набувати філософського звучання, стаючи тлом

для роздумів про час, пам'ять та долю. Хоча поетеса не присвячувала окремих великих поем саме каштанам, її Київ часто постає як живий організм, наповнений диханням історії та природи. У вірші «Сміх» авторка згадує: *«На голови веселих ліхтарів, / Одягнені в малі кашкети з жерсті, / І на моє високе підвіконня / Каштани білі квіти подають / А я дивлюсь і думаю про вірші»*. Тут каштани стають не просто елементом пейзажу, а частиною творчого процесу, свідками людських переживань і роздумів. Вони влітаються у панораму міста, що живе, дихає, і є тлом для глибоких екзистенційних питань.

Емоції, образи та символічне значення

Аналізуючи численні поетичні твори, присвячені Києву, можна чітко виокремити ключові емоції та образи, нерозривно пов'язані з київськими каштанами. Для багатьох киян, а також для тих, хто хоча б частину свого життя пов'язав зі столицею, каштани є потужним джерелом ностальгічних спогадів про дитинство, юність, знакові події та незабутні моменти минулого. З часом каштан став настільки впізнаваним атрибутом Києва, що його цвіт миттєво викликає асоціацію саме з українською столицею, виступаючи своєрідним маркером ідентичності, що об'єднує спільноту киян. Особливо у складні, буремні часи, каштани сприймаються як сильний і життєствердний символ незламності життя, його вічного оновлення та непохитної надії на краще майбутнє.

**Київські каштани
сьогодні: виклики
та надії**

На жаль, останні десятиліття для київських каштанів видалися непростими. Наприкінці ХХ — на початку ХХІ століття дерева почали масово страждати від мінуючої молі (*Cameraria ohridella*) — шкідника, що пошкоджує листя, спричиняє передчасне жовтіння, засихання та опадання вже в середині літа. Це не лише псує естетичний вигляд дерев, але й ослаблює їх, робить вразливими до інших хвороб та несприятливих умов.

Окрім того, умови великого міста: забруднене повітря, засоленість ґрунтів взимку через використання реагентів проти ожеледиці, ущільнення ґрунту, механічні пошкодження — також негативно впливають на здоров'я каштанів.

Ці проблеми викликали жваві дискусії серед фахівців та громадськості. Пропонувалися різні рішення: від хімічної обробки та біологічних методів боротьби зі шкідником до заміни гіркого каштана звичайного на більш стійкі види, наприклад, каштан червоний (*Aesculus pavia*) або його гібриди, які менш уразливі до мінуючої

молі. У 2013 році на Хрещатику навіть відбулася скандальна заміна старих каштанів на молоді саджанці сорту «Бріоті», частина з яких, на жаль, виявилася звичайними гіркого каштанами, що викликало значний суспільний резонанс.

Попри всі труднощі, кияни продовжують любити свої каштани. Міські служби та активісти шукають шляхи для їх збереження та оздоровлення. Проводяться дослідження, випробовуються нові методи лікування та догляду. Існує надія, що завдяки сучасним технологіям та небайдужості містян вдасться зберегти цей зелений символ для майбутніх поколінь.

Київські каштани — це значно більше, ніж просто дерева. Це живий символ міста, втілений у мільйонах фотографій, оспіваний у віршах та піснях, що зберігає в собі пам'ять поколінь, емоції та незгасну любов до древнього і вічно молодого Києва. І доки ростимуть каштани на схилах Дніпра, долаючи всі негаразди, доти житиме в серцях людей цей світлий та поетичний образ української столиці, нагадуючи про її красу, стійкість та вічне оновлення.

Авторка **Марія Прокопець**
Фото **Вікторії Іваценко**

«Коли каштани в Києві цвітуть»: виставка про символічну стійкість міста

Каштан — це більше, ніж дерево. Це частинка Києва, яка нагадує нам про стійкість і красу, яку ми можемо втрачати, але яка завжди повертається.

В Історико-меморіальному музеї імені Михайла Грушевського почали проводити кураторські екскурсії виставкою «Коли каштани в Києві цвітуть», яка знайомить відвідувачів з багатомілітній історією каштану як символа міста Київ, демонструє, наскільки навід'ємною частиною столиці він став, та дає можливість побачити всю красу цього символа в різноманітних витворах мистецтва.

Ця виставка — не ботанічна експозиція, це спроба переосмислити каштан як живий символ міста, що росте, переживає війни, цвіте попри обстріли і стає психологічною опорою для киян.

Кураторка проєкту Оксана Красілова зазначила: «Каштани — це про стан душі, стан закоханості в наше улюблене місто. Це щось таке символічне, треба шукати метафори. Ми хотіли показати, що це живий символ, який розвивається разом із нами, під яким зростає молоде покоління, тому ми вирішили показати розвиток цього символа в абсолютно різних техніках. У нас не було ніяких обмежень: будь-які стилі, будь-які техніки, будь-які формати. Ми приймали абсолютно все, щоб показати це різнобарв'я каштанів».

На виставці представлено більше 20 робіт сучасних українських митців у різних техніках — від кераміки до текстилю. Це наче нові легенди про каштани, створені за-

мість старих, які, за словами кураторки, «не витримують історичної критики». «Ми не хотіли переповідати легенди, які вже існують, ми хотіли створювати свої», — додала пані Оксана.

Каштани, які прикрашають Хрещатик та інші вулиці столиці, прийшли до Києва близько 200–250 років тому з Балкан. Згідно з однією з найулюбленіших легенд кураторки, після Другої світової війни, коли центр Києва був схожий на руїни, вирішили засадити його каштанами, щоб повернути місту хоч трохи життя. «До речі, так і з'явився День Києва у травні, коли ці дерева особливо гарні», — наголошує Оксана Красілова.

Вона згадує, що насіння для цього брали від трьох старих каштанів у районі Києво-Печерської лаври.

Символічно, що каштани для киян стали чимось більшим за дерева. «Я більше ніж впевнена, що каштани стали для киян способом психологічної реабілітації в ці важкі часи, в які ми зараз живемо», — говорить кураторка проєкту. Вона пригадує весну 2022 року: «Коли зацвіли каштани, люди почали трошечки виходити з цього депресивного стану, почали усвідомлювати, якщо каштани вже розквітли, треба теж якось “прокидатися”».

Не випадково виставку розгорнули саме в Історико-меморіальному музеї Михайла Грушевського — бу-

динку на вулиці Паньківській, де мешкав і працював видатний український історик, громадський та політичний діяч Михайло Грушевський. Саме тут він створював фундаментальні праці з історії України, а його особистий архів містить унікальні документи доби визвольних змагань. Під час революційних подій цей дім перетворився на справжній осередок української державності та культури. Будинок має непросту долю: він був зруйнований під час Другої світової війни, але відновлений завдяки архівним кресленням і фотознімкам. І навіть сьогодні, попри обстріли та виклики воєнного часу, музей продовжує жити і приймати відвідувачів. Як і каштани, цей дім став символом відновлення та стійкості. Тож символічно, що саме тут сьогодні експонується виставка, яка вчить нас помічати красу в буденності, навіть у найскладніші часи.

«Я дуже хотіла, щоб ця виставка проходила саме тут, у будинку Гру-

шевського. Тут жило багато відомих українських митців, тобто дух мистецтва постійно живе в цьому домі. Через те, що ми дуже любимо наше місто, ми влаштуємо ось такі проєкти, щоб трошки підтримувати ці садиби, тому що їм зараз дуже важко. Ми організуємо такі тимчасові проєкти, хочеться, щоб люди ходили, знали, цікавилися. Так ми й придумали-вигадали цей проєкт про наше улюблене місто «Коли каштани в Києві цвітуть», — поділилася з відвідувачами пані Оксана.

Виставка триватиме все літо. Оксана Красілова запрошує всіх на кураторські екскурсії, щоб поділитися своїм баченням та передати сенси, закладені в експозицію, в якій головна дійова особа — київський каштан, символ нашого міста.

Авторка статті та фото
Катерина Передерій

Нові слова війни, які ми стали вживати

Війна багато чого змінила. Вона змінила навіть нашу лексику. Важко уявити деякі слова, які ми активно використовуємо зараз, у нашому вжитку ще років 20 тому. А тепер нам без деяких із них не обійтися.

Значні соціальні зміни в Україні останніх років суттєво позначилися на розвитку української мови — головного скарбу й ідентифікатора етносу. Особливо вона зазнала й далі зазнає величезного впливу воєнних подій — від 2014 року й донині. Передусім це стосується словникового й фразеологічного складу, які традиційно характеризуються більшою динамікою порівняно з граматикою та звуковим складом. Неозброєним оком помічаємо стрімке оновлення лексики. Провідну роль у названому процесі відіграють нові слова, тобто неологізми, а також нові фразеологізми як у комунікації, так і в закріпленні результатів пізнавальної діяльності людини.

Варто зупинитися лише на лексичних воєнних неологізмах, яких налічується значно більше, ніж фразеологічних. Такі нові слова відзначаються абсолютною своєрідністю будови й значення. Вони називають нові реалії, поняття, осіб, явища, ознаки, дії та стани. У створенні таких лексичних одиниць яскраво виявляється креативна, новаторська діяльність українців, зокрема солдатів, сержантів, офіцерів, волонтерів, журналістів, користувачів інтернету (блогерів, тіктокерів та інших), — нетрафаретність і образність мислення, традиційно притаманне почуття гумору, іронії, сарказму тощо.

Зібрані матеріали засвідчують, що мілітарна лексика неоднорідна кількісно й функційно за своїм складом. Помічено, що серед неологізмів сучасного періоду істотно домінують військові жаргонізми (нора "бліндаж"; підсніжники "видалені

з тіла осколки"; зеленка "зарослі, кущі, лісиста місцевість"; сагайдачник "поясний ніж") і розмовні слова (тероборонівка; партизан "солдат надстрокової служби на перепідготовці"; бронік/броник "бронежилет". Характерно, що в цих процесах надзвичайно вагому роль відіграють масмедіа й інтернет, які сприяють "розкручуванню" нових слів військової сфери, роблять їх знайомими й доступними всім громадянам, тобто поширюють ці лексичні одиниці.

Воєнні неологізми формують кілька тематичних груп.

1. На війні треба мати, чим протистояти ворогові, а тому закономірно найбільш поширеною є група назв зброї: "Град" «реактивна система залпового вогню калібру 122 мм»; Ксюха "протитанкова гармата"; Нептун "сучасна протикорабельна ракета"; деякі з цих назв, зокрема покемон "кулемет Калашникова модернізований (скорочено ПКМ)" утворено відповідно від зазначеної аббревіатури, що співзвучна з назвою героїв популярного наприкінці 90-х років ХХ сторіччя японського мультиплікаційного серіалу — кишенькових монстрів покемонів.

2. Близькою до попередньої є велика група неолексем на позначення військових механізованих транспортних засобів, техніки: черепаха "танк Т-34"; "Мотолига" "плавучий бронетранспортер (МТ-ЛБ)" тощо. У цивільному житті відомо іномарку BMW називаємо розмовним словом «беха», «бумер», а на фронті — це "бойова машина піхоти (БМП)". До названих одиниць варто додати нові слова, пов'язані з наданням медичної допомоги пораненим воїнам: таблетка "медична машина, представлена в таких версіях: фургон, мікроавтобус, санітарний автомобіль, вантажівка з приводом на всі колеса"; казевак "машина, яка вивозить поранених буквально з окопів до наступного етапу"; медевак "машина, оснащена спеціальним обладнанням для перевезення поранених до шпиталю".

3. Наші воїни мають специфічні назви сучасного військового обмундирування, зокрема

одягу: комок "камуфляжна уніформа"; мультик/мультикам "універсальне камуфльоване забарвлення для різних місцевостей", піксель/пікселька, або цифра "польова уніформа ЗСУ", термуха "термобілизна", мазепинка "кашкет", а також армійського взуття: педалі "будь-яке взуття", берці "тактичні берцеві чоботи, що покривають основну частину гомілки, забезпечуючи її захист від вивихів, переломів, травм і інших ушкоджень".

4. Чималу групу становлять різноманітні назви осіб, що свідчить про активну дію антропоцентризму в мові. Істотно переважають негативно оцінні неологізми, зокрема іронічні, зневажливі, лайливі, вульгарні: ухиянт, сепаратюга, сепарка, ждуни, почекуни, пуйло, пугіношобло, кремляді та ін., а особливо розширився синонімічний ряд на позначення загарбників-росіян: ваньки, кокошники, козломорді, лаптені, лапотники та ін. Серед позитивно оцінних неолексем виділяємо такі назви: тероборонівці, привид Києва, волонтерка, нацгвардійка, госпітальєрка "членкиня медичного батальйону "Госпітальєри" та ін. Особливо варто наголосити на героїзмі, стійкості, жертвності, незламності супервоїнів, зокрема кіборгів — безстрашних захисників Донецького аеропорту й азовців, які героїчно тримали оборону Маріуполя й "Азовсталі" та затримали подальше просування ворожих військ углиб України. Честь і хвала таким синам України!

5. В останні роки значно розширилися найменування дій і процесів: волонтерити, затрофеїти, мародерити, трюхотити "ранити ворогів" та ін. Особливо цікавими є новотвори від власних назв: байрактарити, джавелініти, стінгерити, українити "давати жорстку відповідь на невинуваті дії", шойгувати "вдавати, що все добре, коли насправді це не так", кадири́ти "видавати бажане за дійсне" та ін. Останні слова від прізвищ — Шойгу та Кадіров. Під час будь-якої війни важливим є нищення ворогів і їхньої військової тех-

доктор філологічних наук,
професор кафедри
української філології,
факультету української мови,
культури і мистецтва
Університету Грінченка
Олександр Стишов

ніки, а тому закономірно розширився цей синонімічний ряд: мінусувати, демілітаризувати, кобзонити, могилізувати, двохсотити, утилізувати, приземлювати "збивати літаки й безпілотні літальні апарати" тощо.

6. З'явилися нові назви російської федерації (росії) як держави-агресорки та псевдореспублік: мордор, ватостан, оркостан, рашістан, запорєбрик, лаптестан, болага, рашка, ерефія, луганда, донбабве та ін.

Тут представлено тільки основні тематичні групи неологізмів, оскільки, описуючи їх у повному обсязі, вийде величезна книга.

Окрему групу становлять відроджені лексичні одиниці, які мовознавці називають "функційними неологізмами", на зразок: двоохсотий "убитий воїн", трюхсотий "поранений", їжак "нахрест скріплені й обмотані колючим дротом колони або рейки, які застосовують проти ворожих танків і піхоти", лендліз "надання Сполученими Штатами Америки в позику або в оренду зброї, боєприпасів, стратегічної сировини та інших матеріальних ресурсів Україні".

Отже, безперечно, військовий жаргон впливає на розвиток мови, збагачуючи її новими розмовними словами, термінами, словосполученнями та фразеологізмами. Він відображає динаміку суспільного розвитку й змінює способи спілкування. Військові неологізми допомагають швидше орієнтуватися в сучасному інформаційному просторі.

Автор Олександр Стишов

Важливі поради від рятувальників, які збережуть ваше життя

Наше повсякденне життя в столиці сповнене небезпек. У будь-який момент унаслідок обстрілів росії будь-хто може опинитись під завалами, отримати опіки, травми. Тож як рятуватися, якими мають бути правильні дії? Нагадуємо вам правила поведінки від рятувальників.

Що має бути в тривожній валізі та аптечці

Тривожна валіза для дорослих:

- † оригінали та копії документів, готівка, ключі;
- † телефон, зарядний пристрій, павербанк;
- † ліхтарик, батарейки;
- † радіоприймач і механічний годинник;
- † свисток, мультитул, скотч;
- † змінний одяг та взуття;
- † засоби гігієни, аптечка;
- † продукти тривалого зберігання, вода.

Тривожна валіза для дітей:

- ⊗ копії документів та браслет із даними дитини та контактами батьків;
- ⊗ сімейне фото;
- ⊗ змінний комплект одягу, білизни та взуття;
- ⊗ павербанк;
- ⊗ ліхтарик і батарейки;
- ⊗ вода, снеки, дитяче харчування (для малюків);
- ⊗ ліки, що дитина постійно приймає;
- ⊗ улюблена іграшка, блокнот, олівці чи фломастери.

Тривожна валіза для тварин:

- ✂ документи;
- ✂ іменний ошийник, повідець, намордник, переноска;
- ✂ корм, вода та ліки;
- ✂ улюблена іграшка.

Базова аптечка для родини з дитиною:

- ✂ жарознижувальний/знеболювальний засіб парацетамол або ібупрофен (сироп для дітей та таблетки для дорослих);
- ✂ судинозвужувальні краплі в ніс для дітей або спрей для дорослих;
- ✂ розчини для регідрації;
- ✂ антисептичний засіб без вмісту спирту (наприклад, хлоргексидин);
- ✂ протиалергійні засоби внутрішні (сироп, краплі) та місцеві (мазь, гель);
- ✂ краплі для промивання очей;
- ✂ вата, ватні палички та спонжі;
- ✂ ножиці, пінцет, одноразові рукавиці, рідке мило;
- ✂ охолоджувальний пакет;
- ✂ марлевий бинт завширшки 5 см;
- ✂ марлеві серветки;
- ✂ пластрин рулонний і водостійкий бактерицидний, різних форм та розмірів;

✂ стерильні шприци різного об'єму;

ВАЖЛИВО!

Порадьтеся зі своїм лікарем/лікаркою щодо препаратів.

Як вибратися з-під завалів: поради, які рятують життя

Якщо ви опинилися під завалами

Пам'ятайте: ваше головне завдання — допомогти рятувальникам знайти вас. Для цього використовуйте будь-які доступні способи: кричіть, стукайте по металевих чи бетонних конструкціях, свистіть, використовуйте світло (наприклад, ліхтарик або екран телефону).

Під час спеціальних «хвили тиші» вся рятувальна техніка припиняє роботу, аби вловити будь-які звуки з-під завалів. Саме в ці хвилини ваші сигнали можуть стати шансом на порятунок. Якщо ви маєте змогу — не припиняйте подавати звуки в цей період.

У жодному разі не використовуйте сірники чи запальнички, адже це може призвести до вибуху або пожежі через можливі витоки газу. Уникайте будь-яких спроб самостійно розбирати уламки — це може спричинити обвал усієї конструкції.

Якщо вам вдалося вибратися самостійно, огляньте себе на наявність травм. За можливості надайте першу допомогу собі або іншим постраждалим.

Дії при затисненні кінцівок

Буває, що під завалами людину затискає уламками конструкцій. Якщо кінцівку можна легко вивільнити — робіть це дуже обережно. Однак якщо кінцівку затиснуло серйозно і для звільнення потрібна допомога інших людей чи спецзасобів, категорично не можна робити це самостійно без попереднього накладання турнікета, адже ви можете пошкодити великі судини, що призведе до масивної кровотечі.

Особливо небезпечною є ситуація, коли кінцівка перебуває під тиском понад 2 години. Тривале стискання призводить до зупинки кровообігу в тканинах, і там накопичуються токсини. Якщо різко знати тиск, ці токсини потрапляють у кров, що може спровокувати гостру ниркову недостатність, серцеві порушення й навіть смерть.

У таких випадках турнікет слід накладати вище місця стиснення (на 5–8 см, не на суглоб). Обов'язково позначте час накладання — для цього використовуйте водостійкий маркер. Знімати турнікет має лише кваліфікований медик!

Як зберегти тепло й уникнути переохолодження

Навіть при плюсовій температурі ризик переохолодження залишається високим, особливо якщо людина має поранення або втратила багато крові. Організм втрачає здатність самостійно підтримувати температуру, що може призвести до тяжких наслідків: порушення роботи серця, гіпоксії, порушень свідомості та зупинки згортання крові.

Щоб уникнути переохолодження, використовуйте все доступне для збереження тепла — ковдри, термоковдри, одяг, рушники. Особливо важливо утеплити ділянки грудної клітки, шиї та голови — саме ці зони втрачають найбільше тепла.

Не лягайте на бетон чи землю — обов'язково підкладіть щось під себе.

Не вживайте алкоголь — він створює ілюзію тепла, але насправді прискорює охолодження організму.

Що варто мати біля ліжка на випадок нічного обстрілу

Обстріли часто трапляються вночі, коли у вас немає часу на збори. Усі речі мають лежати в зоні швидкого доступу:

- ✂ аптечка (турнікети, кровоспинні бинти, бандажі, ножиці, термоковдри, маркер);
- ✂ ліхтарик;
- ✂ пляшка з водою;
- ✂ павербанк;
- ✂ свисток.

Матеріали й фото
ДСНС України
та медичного батальйону
«Госпітальєри»

У «ХВИЛИНУ ТИШІ»
продовжуйте подавати сигнали для рятувальників.

«Хвилина тиші» — це короткий проміжок часу, протягом якого всі люди й техніка припиняють будь-які звуки або рухи, щоб дати змогу рятувальникам почути сигнали людей під завалами.

«Бокс не для дівчат»: як стереотипи заважають жінкам у бойових видах спорту

Спорт — одна з найпопулярніших сфер діяльності, що об'єднує людей незалежно від їхньої статі. Однак жінки часто стикаються з сексизмом — системною дискримінацією та упередженим ставленням внаслідок гендерних стереотипів. Проблема нерівності в бойових видах спорту залишається актуальною не лише в Україні, а й в усьому світі.

Бокс — це сила, витривалість і стратегія. Але попри те, що жінки давно довели свою майстерність у цьому виді спорту, досі існує стереотип, що бокс — не для дівчат. Це упередження позбавляє багатьох можливості займатися улюбленою справою та досягати високих результатів.

Звідки взявся стереотип?

Суспільство довго сприймало бокс як винятково чоловічий вид спорту через його фізичну жорсткість. Дівчатам з дитинства нав'язують ідею, що вони мають бути ніжними, тендітними і берегти свою зовнішність. Це суперечить образу боксера, який асоціюється з агресією та силою.

«Потрібно пам'ятати одне: кожна дівчина (якою б суворою справою вона не займалась) залишається дівчиною. А дівчина завжди хоче одягнути сукню, нафарбуватись, взути туфлі на підборах», — каже **Інна Статкевич**, боксер команди «Українські Левиці».

Чому дівчата обирають бокс?

Незважаючи на стереотипи, все більше жінок приходять у бокс, і ось чому:

- Фізична підготовка. Бокс, як і будь-які інші спортивні тренування, підвищує м'язовий тонус, витривалість, розвиває силу, координацію і, як наслідок, — покращує загальне самопочуття людини.
- Самозахист. Вміння постояти за себе — важлива навичка.
- Психологічна стійкість. Бокс допомагає впоратися зі стресом, виховує дисциплінованість та впевненість у собі.

сом, виховує дисциплінованість та впевненість у собі.

- Кар'єрні можливості. Жіночий професійний бокс зростає, з'являється більше турнірів та комерційних можливостей.

Згідно з різними дослідженнями, жінки становлять близько 10–20% боксерів у різних країнах. В Україні цей показник може бути дещо нижчим, але тенденція до зростання є очевидною. У деяких містах, наприклад, у Житомирі, дівчата становлять близько 10% вихованців боксерських секцій.

Які проблеми виникають у жінок у боксі?

1. Низьке фінансування та менше можливостей

Жіночий бокс отримує менше спонсорських грошей і медійної уваги, ніж чоловічий. Це впливає на рівень призових, зарплати спортсменок і доступність тренувань.

2. Упереджене ставлення тренерів

Деякі тренери не беруть дівчат у секції або не приділяють їм достатньої уваги, вважаючи, що вони не досягнуть високого рівня.

3. Тиск з боку суспільства

Багато дівчат стикаються з критикою від оточення: їм

кажуть, що «дівчині не личить битися», що бокс «зробить її грубою» або «зіпсує зовнішність».

Як подолати цей стереотип?

- Популяризувати жіночий бокс. Більше змагань, трансляцій та історій успіху спортсменок допоможуть змінити ставлення суспільства.
- Підтримувати дівчат у спорті. Батьки, тренери та друзі мають заохочувати дівчат обирати той спорт, який їм подобається, без страху осуду.
- Розвивати інфраструктуру. Більше секцій та тренерів, які працюють з дівчатами, допо-

можуть збільшити кількість спортсменок.

- Змінювати мислення. Важливо донести, що бокс — це не про агресію, а про майстерність, дисципліну та розвиток характеру.

Бокс — це спорт для всіх. Він виховує силу духу, витривалість і самоповагу. Жінки вже довели, що можуть бути не менш вправними, ніж чоловіки, і заслуговують на рівні можливості. Тож настав час назавжди позбутися міфу, що бокс — не для дівчат.

Авторка тексту і фото
Богдана Ливковець

Автори фото на 1-й шпальті: Тамара Куцай, Тетяна Поліщук, Катерина Лимарь

Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення:
№1338 від 25.04.2024
про реєстрацію Київського столичного університету імені Бориса Грінченка суб'єктом у сфері друкованих медіа.

Випуск друкованої газети «Вечірній Київ» підготовлено редколегією Факультету журналістики, верстка та друк — НМЦ видавничої діяльності Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

При передруку посилання на «Вечірній Київ» обов'язкове.

У газеті використані деякі фото з відкритих джерел.

Наклад: 1000 пр. Зам. № 5-16

Головний редактор
Тамара КУЦАЙ

Редактори рубрик:
Мар'яна АНГЕЛОВА,
Аліна ЛІСНЕВСЬКА,
Олена ДАНИЛІНА,
Роман РАТУШНИЙ,
Яна ФРУКТОВА

Літературні редактори:
Тетяна ВИДАЙЧУК,
Тетяна ФАЙЧУК, Надія ФІГОЛЬ

Верстальник
Наталія КЛИМЕНКО

Адреса редакції:

вул. Левка Лук'яненка, 13-Б, каб. 105. м. Київ, Україна, 04212.

Телефон: (044) 485-21-62

E-mail: fj@kubg.edu.ua

Редакція не несе відповідальності за зміст статей та може не поділяти думку автора.